

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2000

Gabriela Škodová

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

Studijní program

Ekonomika a management

Studijní obor

Podniková ekonomika

K problematice využití eura českými bankami, podniky a fyzickými osobami

To the problem of using euro by the Czech banks, enterprises and natural persons

DP – PE – KFÚ – 200031

Gabriela Škodová

Vedoucí diplomové práce: Prof. Ing. Václav Bakule, DrSc., katedra financí a účetnictví

Konzultant: Ing. Stanislava Půlpánová, katedra bankovníctví a pojišťovnictví VŠE Praha

Počet stran: 79

Počet příloh: 9

20. 5. 2000

KFÚ/PE - FU
492, 12 s. příl.

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Hospodářská fakulta

Katedra financí a účetnictví

Školní rok 1999/2000

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

pro **Gabrielu Š k o d o v o u**

obor č. 6268 - 8 Podniková ekonomika

Vedoucí katedry Vám ve smyslu zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a navazujících předpisů určuje tuto diplomovou práci:

Název tématu: K problematice využití eura českými bankami, podniky a fyzickými osobami

Úkoly pro vypracování:

- Euro jako vyústění měnové integrace v Evropské unii
- Globální důsledky zavedení eura pro EU
- Legislativní rámec zavádění eura v České republice
 - A) Důsledky zavádění eura u sektoru banky
 - B) Důsledky zavádění eura u sektoru podniků
 - C) Důsledky zavádění eura u fyzických osob

Perspektivy využití eura v podnicích, bankách a u fyzických osob v České republice

Místopřísežné prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury pod vedením vedoucího práce a konzultanta.

Prohlášení k využívání výsledků diplomové práce

Jsem si vědoma toho, že diplomová práce je majetkem školy a že bez souhlasu děkana fakulty s ní nesmím disponovat (např. publikovat). Beru na vědomí, že po pěti letech si mohu diplomovou práci vyžádat v Univerzitní knihovně TU v Liberci, kde je uložena, a tím výše uvedená omezení vůči mé osobě končí.

V Liberci dne 20. 5. 2000

.....

Gabriela Škodová

Rozsah diplomové práce: 50 - 60 stran

(do rozsahu nejsou započítány úvodní listy,
přehled literatury a přílohy)

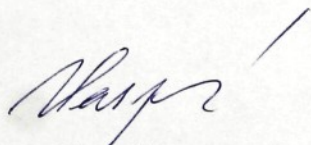
Doporučená literatura:

- Czesaný, S. : Euro - postup a důsledky zavádění nové měny pro banky, podniky a občany
Profess Consulting, Praha 1999
- Sear, S. : Euro : Jak se vyrovnat s důsledky zavedení jednotné evropské měny
Management Press, Praha 1999
- Raymond, R. : Sjednocení měny v Evropě, Vydavatelství HZ., Praha 1995
- Waigel, O. : Cesta k hospodářské a měnové unii, Institut pro středoevropskou kulturu a
politiku, Praha 1997
- Nickel, H.; Steak, P. : Euro, STS Verlag 1997

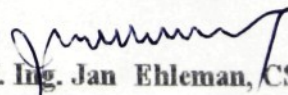
Vedoucí diplomové práce: Prof. Ing. Václav Bakule, DrSc.

Konzultant: Ing. Stanislava Půlpánová, katedra bankovníctví a pojišťovnictví
VŠE Praha

Termín odevzdání diplomové práce : 26. května 2000

Dr. Ing. Olga Hasprová
vedoucí katedry

Prof. Ing. Jan Ehleman, CSc.
děkan Hospodářské fakulty

Poděkování

Ráda bych tímto způsobem poděkovala všem, kteří mi pomohli při zpracování této diplomové práce. Velmi si vážím kvalitní spolupráce s vedoucím mé diplomové práce, pana Prof. Ing. Václava Bakuleho, DrSc., kterému tímto moc děkuji za poskytnutí potřebných informací, materiálů, za umožnění účasti na konferenci na téma „Co nám přinesl rok od zavedení eura“ pořádanou Bankovním institutem a. s. v Praze a podílel se svými radami na vedení diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou využití eura českými bankami, podniky a fyzickými osobami. Práce je rozdělena do dvou částí. První část nastiňuje vývoj měnové integrace v Evropské unii, která vyústila v zavedení společné měnové jednotky euro. Dále pak rozvádí globální důsledky zavedení eura pro země EU. Přibližuje změny na finančních trzích EU i v zahraničním platebním styku.

Druhá část specifikuje legislativní rámec, který byl vytvořen na základě úředního sdělení ČNB a ministerstva financí ČR. Následně tato část zachycuje důsledky a perspektivy využití eura v České republice, přičemž problematika je analyzována ve třech úrovních – bank, podniků a fyzických osob.

Anotation

This thesis is engaged in problems of euro using by Czech banks, enterprises and natural persons. The thesis is divided into two parts. The first one is sketching a development of the currency integration in Europe Union, which has lead in to establishing common currency unit euro. Than it takes to all parts of global consequences of establishing euro for Europe Union states. There is written about changes in EU financial markets and in foreign payment markets.

The second part specifies a legislation scope, which has been created on a basis of the Czech National Bank official communication and Czech Republic Finance Ministry official communication. This part takes consequences and perspectives of using euro in Czech Republic. This problem is analysed in three levels – banks, enterprises and natural persons.

OBSAH

Seznam použitých zkratk a symbolů	9
Úvod	12
1. Euro jako vyústění měnové integrace v Evropské unii	14
1. 1. 50. léta – od poválečných dnů k Římské smlouvě	14
1. 2. 60. léta – od Římských smluv k Wernerově plánu.....	15
1. 3. Wernerův plán	17
1. 4. Evropský měnový systém (EMS)	20
1. 5. Tři pilíře EMS.....	22
1. 5. 1 Evropská měnová jednotka	23
1. 5. 2 Mechanismus devizových kurzů	24
1. 5. 3 Úvěrový mechanismus.....	25
1. 6. Utváření Evropské měnové unie a společné měny v rámci EU	25
1. 6. 1 Delorsova zpráva	25
1. 7. Přípravná fáze zavádění jednotné měny (od července 1990 – do konce roku 1998)	27
1. 7. 1 I. etapa – od 1. 7. 1990 do 31. 12. 1993	27
1. 7. 2 II. etapa – od 1. 1. 1994 do 31. 12. 1998.....	29
1. 7. 3 Vlastní zavádění jednotné měny III. etapa – od 1. 1. 1999.....	31
2. Globální důsledky zavedení eura pro EU.....	33
2. 1. Přínosy a zápory společné měny	33
2. 2. Změny na finančních trzích zemí EU.....	38
2. 2. 1 Peněžní trhy	39
2. 2. 2 Trh dluhopisů.....	39
2. 2. 3 Akciový trh.....	40
2. 3. Euro a zahraniční platební styk	41

2. 4.	Vývoj eura od jeho zavedení	43
3.	Legislativní rámec zavádění eura v České republice	44
4.	Důsledky a perspektivy zavádění eura v České republice	49
4. 1.	Důsledky zavádění eura u sektoru bank	49
4. 1. 1	Etapy implementace eura v českém bankovníctví	49
4. 1. 2	Dopad eura na bankovní sektor	51
4. 1. 3	Vliv eura na platební styk	56
4. 2.	Důsledky zavádění eura u sektoru podniků	57
4. 2. 1	Obchodujeme v euro z pohledu společnosti Český Telecom, a. s.	60
4. 2. 2	Přechod podniků na euro z hlediska faktoru časového	62
4. 3.	Důsledky zavádění eura u fyzických osob	63
5.	Závěrečné zhodnocení vývojové cesty k euru a možnosti využití u sektoru bank, podniků a fyzických osob	68
	Seznam použité literatury	77
	Seznam příloh	79

Seznam použitých zkratk a symbolů

a.s.	akciová společnost
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
ATS	rakouský šilink
AUD	australský dolar
BEF	belgický frank
CAD	kanadský dolar
CAP	Common Agricultural Policy
CHF	švýcarský frank
č.	číslo
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSOB	Česká obchodní banka
ČT	Český Telecom
DEM	německá marka
DKK	dánská koruna
EAF II	Euro Acces Frankfurt II
EBA	Euro Banking Association
ECB	Evropská centrální banka
ECU	Evropská měnová jednotka
EHS	Evropské hospodářské společenství
EMI	Evropský měnový institut
EMS	Evropský měnový systém
EMU	Evropská měnová unie
ES	Evropské společenství
ESCB	Evropský systém centrálních bank
ESP	španělská peseta
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu

EU	Evropská unie
EUA	Evropská zúčtovací jednotka
FECOM	Evropský fond pro měnovou spolupráci
FIM	finská marka
FRF	francouzský frank
GBP	anglická libra
GNP	hrubý národní produkt
GRD	řecká drachma
HDP	hrubý domácí produkt
HMU	Hospodářská a měnová unie
HUF	maďarský forint
IEP	irská libra
IPB	Investiční a poštovní banka
ITL	italská lira
JPY	japonský jen
KB	Komerční banka
LUF	lucemburský frank
např.	například
NLG	nizozemský gulden
NOK	norská koruna
NZD	novozélandský dolar
PLN	polský zlotý
PTE	portugalské escudo
SDR	Special drawing rights – Zvláštní práva čerpání
SEK	švédská koruna
SIT	slovinský tolar
SKK	slovenská koruna
spoř.	spořitelna
SRN	Spolková republika Německo

TARGET	Trans European Automated Real Time Gross Settlement Express Transfer System
tj.	to je
tzv.	takzvaně
USD	americký dolar
USA	Spojené státy americké
viz.	odkaz
XDR	jednotka MMF

Úvod

Cílem této práce je nastínit problematiku a důsledky zavedení eura u sektoru bank, podniků a fyzických osob v České republice.

Od 1. 1. 1999 byla v bezhotovostním platebním styku členských států Evropské měnové unie zavedena evropská měna euro a tím proces utváření EMU vstoupil do své finální fáze. První historické kroky mají však svůj počátek již v 50. letech počínaje Římskou smlouvou, která obsahuje dvě kapitoly o koordinaci hospodářské politiky a o platební bilanci. Dále pak následuje řada smluv, z nichž některé nebyly úspěšně realizovány. Cílem první části této práce je zachytit jednotlivé historické kroky směřující až do současnosti.

Zavedení eura lze chápat jako další významný krok k urychlení procesu evropské integrace směrem ke vzniku politické unie. Také díky euru se zvyšuje transparentnost a srovnatelnost cen, dochází k vyrovnávání cenových rozdílů mezi jednotlivými zeměmi EMU. Zintenzivňuje se přeshraniční obchod a investice. Postupně se vytváří jednotný kapitálový trh zemí EMU, který je transparentní a je zdrojem kapitálových prostředků pro podniky, čímž zvyšuje jejich konkurenční schopnost. Dochází ke snižování transakčních nákladů, samozřejmě na úkor bank. Odpadá dále nutnost zajištění proti devizovým rizikům v důsledku pevné fixace kursů mezi eurem a 11 národními měnami a těmito měnami navzájem. Dochází k vlně fúzí, k nové segmentaci trhu a k celkovému zvýšení konkurence na trzích EMU. Další kapitola se snaží zachytit v globálním pojetí všechny tyto důsledky zavedení eura pro země EU.

Česká republika se nachází ve fázi přistoupení k EU a na zavedení eura se ani nemůže podílet. Na druhé straně sousedí se dvěma významnými účastníky měnové unie, s nimiž máme rozsáhlý obchodní a turistický styk. Jestliže objem českého zahraničního obchodu se zeměmi Evropské unie představuje více než 60% celkového zahraničně obchodního obrátu ČR, pak lze usoudit, že tento objem s jedenácti státy měnové unie nebude o mnoho menší, a kromě toho i čtyři země EU, které se procesu zavádění eura neúčastní (Dánsko, Řecko, Švédsko a Velká Británie), budou ve většině případů používat pro své zahraniční operace právě měnu euro. Lze tedy říci, že v našem prostředí budou euro šířit banky zahraniční i české a podniky nadnárodní a zahraniční. Pro naše komerční banky z toho vyplývá, že se spolu s komerčními bankami v zemích EU, zůstávajícími mimo zónu

euroměny, dostanou do nevýhodnějšího postavení. V roce 2005 navíc skončí veškerá ochranná opatření pro náš bankovní sektor vůči bankám ze zemí EU, vyplývající z asociační dohody. Naše banky se tedy musí neustále připravovat na tvrdší soutěž s bankami EU.

Stejný problém řeší i české exportující podniky, které řeší základní otázku, zda přecházet na euro již nyní či později. Existuje řada důvodů pro volbu jedné či druhé varianty.

Fyzické osoby, klienti devizových účtů, majitelé hotovosti či turisté by také měli věnovat pozornost této problematice, protože od roku 2002, kdy dojde k zavedení hotovostní formy eura, vyplyne právě pro ně řada výhod.

Není tedy pochyb, že připravenost na euro a EMU je pro banky, podniky a fyzické osoby v ČR nutností. Je potřeba přizpůsobovat informační technologie, účetní systémy, odbornost zaměstnanců, zvyšovat informovanost obyvatelstva, přizpůsobit legislativu a vnímat evropské normy. Druhá část diplomové práce tedy zachycuje důsledky a perspektivy využití eura v České republice, kde problematika je analyzována ve třech úrovních: na úrovni bank, úrovni podniků a úrovni fyzických osob. Zavedení eura zatím vnímají nejvíce banky z důvodu možnosti používání bezhotovostní formy měny. K 1. 1. 2002 bude mít euro dopad na všechny sektory a bude vnímáno ještě intenzivněji než doposud z důvodu jeho hotovostní formy.

1. Euro jako vyústění měnové integrace v Evropské unii

Dosažení a vytvoření hospodářské a měnové unie je dlouhodobou snahou Evropských společenství. Je konečným cílem procesu ekonomické a měnové integrace, který probíhá ve společenstvích po celou druhou polovinu tohoto století.

1. 1. 50. léta – od poválečných dnů k Římské smlouvě

V období bezprostředně po skončení 2. světové války neexistoval v Evropě ani náznak měnové integrace. V letech 1945 – 1949 probíhal vzájemný obchod i platby na bilaterálním principu. V letech 1950 – 1958 se postupně v rámci evropského obchodování přecházelo k mnohostrannému zúčtování a vytvořila se tzv. Evropská platební unie.

Evropská platební unie zanikla 31. 12. 1958, kdy se téměř všechny západoevropské země vrátily k vnější konvertibilitě běžného účtu platební bilance při současném používání kontroly toku kapitálu.

V březnu 1957 byla v Římě podepsána smlouva zakládající **Evropské hospodářské společenství** – European Economy Community a dále smlouva o **Evropském společenství pro atomovou energii**. Spolu se smlouvou o **Evropském společenství uhlí a oceli** podepsanou o šest let dříve tvoří tyto dokumenty soubor tzv. **Římských smluv**, který vstoupil společně v platnost k datu **1. 1. 1958**. [2]

Zakládajících členů **EHS** bylo šest: **Francie, Německo, Itálie, Belgie, Nizozemí a Lucembursko**. Hlavním cílem nově vzniklého společenství bylo zejména zformování protiváhy sovětskému bloku, zakotvení Německé spolkové republiky v západní Evropě a urychlení ekonomického růstu vytvořením společného trhu – vyjádřeno slovy Římské smlouvy vytvoření „území volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu mezi členskými státy“.

Římská smlouva obsahuje dvě krátké kapitoly o koordinaci hospodářské politiky a o platební bilanci, přičemž požaduje, aby členské státy považovaly politiku hospodářského rozvoje a devizovou politiku za předmět společného zájmu. Upravuje také vznik měnového výboru (Monetary Committee)

ve složení zástupce ministerstva financí a centrální banky z každé členské země a dvou zástupců Komise ES. Úkol Měnového výboru spočívá, od jeho vzniku až dosud, ve sledování hospodářského, měnového, devizového a rozpočtového vývoje. Ve třetím stadiu HMU bude Měnový výbor přeměněn na Ekonomický a finanční výbor. [9]

Pokud jde o měnové záležitosti, Římská smlouva ještě nehovořila o měnové unii, odrážela pouze skutečnost, že mezi členskými státy fungoval tzv. Brettonwoodský systém, který vázal všechny měny členských států na dolar a dolar na zlato, přičemž flukтуаční pásmo – rozpětí jednotlivých měn vůči dolaru, bylo velmi úzké.

Podle smlouvy měly členské státy svá prorůstová opatření a své politiky v oblasti směnných kurzů brát za společný zájem, mělo docházet ke koordinaci hospodářských a měnových politik, v případě potíží s platební bilancí dbát na doporučení Komise a v nevyhnutelných situacích při použití ochranných opatření zajistit, aby společný trh utrpěl nejmenší možnou měrou. [16]

1. 2. 60. léta – od Římských smluv k Wernerově plánu

S příchodem 60. let začalo ve stávajícím měnovém uspořádání docházet k vážnějším problémům. Pod tlak se nedostal pouze americký dolar, ale také italská lira musela být již v roce 1961 devalvována, anglická libra v roce 1967 a francouzský frank o dva roky později. Naopak zhodnocen byl holandský gulden a německá marka dokonce několikrát. První návrhy Komise na koordinaci měnových politik členských zemí ES se objevily již počátkem 60. let. Opomenout nelze memorandum komise zpracované **Robertem Marjolinem** v roce 1962, jehož obsahem byl návrh na stabilizaci devizových kurzů členských zemí a dokonce se zde objevila i **myšlenka jednotné evropské měny**. Tyto podněty však nenalezly větší odezvu, protože stávající systém potřebám západoevropských zemí v první polovině 60. let ještě postačoval. [16]

V tomto období bylo dosaženo velkého pokroku v ekonomické integraci EHS a rovněž se **od ledna 1962** začala provádět tzv. **společná zemědělská politika** – Common Agricultural Policy (CAP). Tyto dva kroky vedly k posílení vzájemné závislosti ekonomik členských států, což vyvolalo potřebu koordinace měnové politiky členských zemí a určité stabilizace kurzů jejich národních měn.

Z podnětu Evropské komise byl v roce 1964 založen **Výbor guvernérů centrálních bank**. Guvernéři se začali scházet pravidelně jednou měsíčně v Basileji, aby projednávali společné zájmy centrálních bank.

1. července 1968 byla zavedena **celní unie**, byla odbourána všechna vnitřní cla, uvnitř společenství byly zavedeny vnější celní tarify a byl vytvořen společný trh pro zemědělské výrobky. Byl to právě agrární sektor a společná politika v této oblasti, kterou nejvíce narušovala nestabilita devizových kurzů, protože častými devalvacemi, ale i zhodnocováním docházelo ke změnám velmi obtížně vyjednaných garantovaných cen zemědělských produktů. Jednalo se především o devaluaci francouzského franku o 11,11% a revaluaci západoevropské marky o 9,29%. Zrychlené tempo inflace podnítilo spekulativní pohyb kapitálu, který ve svých důsledcích způsobil značnou nerovnováhu platebních bilancí členských zemí. [16], [15]

V reakci na zmíněný pokrok v hospodářské integraci **12. února 1969** předložila Komise plán jako další **memorandum**, který byl vypracován **Raymondem Barrem**. Konkrétně se navrhovaly některé **principy užší měnové spolupráce** mezi členskými zeměmi: přijetí aktivní metody pro koordinaci makroekonomické politiky s cílem dosáhnout konvergence a vytvoření mechanismů umožňujících vzájemné úvěrování, a to jak v krátkodobém, tak ve střednědobém výhledu. Tato orientace byla potvrzena nejvyššími představiteli států a vlád na summitu konaném v Haagu 1. a 2. prosince 1969. V podstatě zde byl vyjádřen souhlas zemí ES, učinit rozhodné kroky pro uskutečnění hospodářské a měnové integrace. [16]

Na základě druhé zprávy předložené R. Barrem se rada ministrů rozhodla vytvořit skupinu expertů na vysoké úrovni pod vedením tehdejšího lucemburského ministerského předsedy Wemera (**Wernerův výbor**). Tato skupina dostala za úkol **posouzení podmínek pro vytvoření měnové unie**, která by znamenala doplnění unie hospodářské.

Wernerův výbor předložil vypracovanou zprávu Radě a Komisi **8. října 1970**. Tato zpráva se stala rodným listem pozdější koncepce Evropské měnové unie, ale stalo se tak v jiném časovém horizontu, než její autoři předpokládali. Nicméně **Wernerova zpráva** byla oficiálně přijata Radou ministrů na jejím zasedání **22. března 1971 v Hamburku**. [16]

Pro realizaci hospodářské a měnové integrace se jako zásadní ukázalo vyřešení rozdílných pohledů na problematiku konvergence mezi jednotlivými státy Společenství. Projevilo se to, jak při práci Wernerova výboru na přelomu 60. a 70. let, tak o dvacet let později u příprav Maastrichtské smlouvy.

1. 3. Wernerův plán

Wernerův plán postupných kroků k uskutečnění hospodářské a měnové unie vyšel z jistého kompromisu, při jehož realizaci měla jít spolupráce v oblasti měnové politiky a koordinace hospodářské politiky s cílem posílení konvergence ruku v ruce. Plán obsahoval společnou koncepci fungování hospodářské a měnové unie, které by bylo možno dosáhnout do konce 70. let.

Plán předpokládal:

Utvořit zónu, kde by se mohli svobodně pohybovat lidé, zboží, kapitál i služby, aniž by se tím narušila soutěž a kde hospodářské podnikání může rozšířit svoji činnost na úroveň celého Společenství.

Utvořit jednotný měnový celek uvnitř mezinárodního měnového systému, který bude charakterizován úplnou a nezrušitelnou směnitelností měn, bude eliminovat kolísání kursů měn členských zemí a fixovat natrvalo jejich paritní vztah.

ES musí mít dostatečné pravomoci v měnové a hospodářské oblasti, aby jeho instituce mohly zabezpečit řízení hospodářské unie. To znamená, že nezbytná hospodářská rozhodnutí musí být přijímána na úrovni Společenství a jeho institucím musí být svěřena potřebná pravomoc. [15]

Wernerova zpráva stanovila 3 vývojové etapy pro utváření Evropské měnové unie a určila také jejich náplň. **První etapu** zahájila Rada ministrů několika rozhodnutími **22. března 1971** se zpětnou platností od 1. ledna 1971. Pro první etapu zpráva počítala s vytvořením společného intervenčního mechanismu centrálních bank, s přijetím opatření ke koordinaci hospodářských politik a s vytvořením systému krátkodobé a střednědobé pomoci, kterou měly využívat státy v případě potíží se svými platebními bilancemi.

Krátce po zahájení prvního stupně bylo nutné reagovat na nestabilitu mezinárodního měnového systému. Dne 18. prosince 1971 došlo k první devalvaci dolaru a současně bylo rozhodnuto o rozšíření maximální povolené odchylky od centrálně stanovené parity vůči této měně z $\pm 1\%$ na $\pm 2,25\%$. Z tohoto rozšíření vyplynulo zvýšené riziko intenzivnějších změn devizových kurzů a pro Společenství tedy nejistý stav, na který bylo nuceno rychle reagovat. [16]

Rada ministrů 21. března 1972 omezila na polovinu (tzn. $\pm 1,125\%$) povolenou maximální odchylku vzájemného kolísání měn zemí EHS. Tímto společným evropským postupem se vytvořil kurzový mechanismus, který se v grafickém zobrazení podobal hadu. Ten jako by se pohyboval v tunelu, vytvořeném hranicemi fluktuace vůči dolaru ($\pm 2,25$ ústřední parity). Podle této asociace dostal zmíněný mechanismus název „had v tunelu“.

V březnu 1973 dochází k druhé devalvaci dolaru, která přerostla až v rozpad Brettonwoodského systému. Přestal prakticky platit systém pevných směnných kurzů stanovený v Bretton Woods v roce 1944. Za těchto podmínek zmizel tunel, vytvářený maximálním fluktuačním rozpětím vůči dolaru (had opustil tunel). [16]

Jisté je, že rozpad systému přijatého v Brettonwoodu vystavil evropské měny tlaku spekulativního kapitálu, ale k výraznému zhoršení situace došlo především vlivem prvního ropného šoku, který odhalil slabiny světového, ale i evropského měnového uspořádání. Zvýšení cen ropy způsobilo vyšší inflaci, stejně jako značnou nerovnováhu platebních bilancí. Brzy se projeví výrazné rozdíly v hospodářské a měnové situaci v celé řadě zemí Evropského společenství. Pokus zachovat systém měnového kurzu „had v tunelu“ ztroskotal.

Původní evropský systém, se kterým pracoval Wernerův plán, zahrmoval pět měn EHS (v Lucembursku obíhá měna jako v Belgii). Postupně se k němu připojily i měny nově přijatých zemí, ale i některých států mimo EHS. Novými měnami v systému se staly:

Dánská koruna

Britská libra

Irská lira

Norská koruna

Švédská koruna

Rozšířením a navíc i o nečlenskou zemi, se riziko pro společný postup ještě více zvětšilo. Netrvalo dlouho a **italská lira, anglická a irská libra** byly nuceny pod tlakem událostí **vystoupit**. Také **Francie vystoupila v lednu 1974** z mechanismu pevných měnových kurzů, protože se obávala ztráty své konkurenceschopnosti, z důvodu revalvace německé marky. V červnu 1975, tedy o rok později, se vrátila zpět. Ani tento návrat však nebyl s konečnou platností, protože francouzský frank vystoupil v **březnu 1976 podruhé**. [29]

Setrvání měn Evropského společenství ve společném svazku směnných kurzů by asi bývalo bylo natrvalo možné, pouze pokud by problematické měny silněji devalvovaly vůči německé marce nebo kdyby měnové úřady těchto zemí bývaly přizpůsobily svou politiku politice německé Bundesbanky. Bylo více než patrné, že tato ochota v polovině 70. let neexistovala. Zkušenosti s reálným vývojem v této době navíc ukázaly, že snahy o pokrok v měnové integraci Evropského společenství, orientované na stabilitu, neměly dostatečný ekonomický a politický základ, který se ukázal jako nezbytný pro realizaci měnové unie.

Ze zmíněných důvodů nemohlo dojít ani k naplnění předpokladů nutných pro vstup do **druhé etapy Wernerova plánu**. Ta měla být zahájena od **1. ledna 1974** a v jejím průběhu bylo plánováno zavedení společné centrální banky a příprava **třetí** a poslední **etapy** hospodářské a měnové unie – tedy příprava zavedení společné měny.

V roce 1974 se Rada ministrů pouze shodla na rozšíření nástrojů pro koordinaci hospodářských politik a o rok dříve na založení Evropského fondu pro měnovou spolupráci (FECOM), ale k dohodě o dalším pokračování v hospodářské a měnové integraci v duchu Wernerova plánu již nedošlo a ani dojít nemohlo.

V 70. letech nebyla míra hospodářsko – politického souznění mezi členskými státy na takové výši, aby mohlo dojít k realizaci zmíněného plánu. Poté, co se v roce 1973 prakticky rozpadl Brettonwoodský systém, zaniká i první čistě evropská snaha o zajištění ekonomických vztahů v západní Evropě, tedy Wernerův plán.

Brzy se tak ukázalo, že systém pevných kurzů ve Společenství byl vzhledem k vnějším problémům a rozdílným hospodářsko – politickým představám jednotlivých zemí v 70. letech neudržitelným. [29]

1. 4. Evropský měnový systém (EMS)

Vývoj ve druhé polovině 70. let vedl k rozčarování v zemích, které se pomocí mechanismu devizových kurzů pokusily získat větší prostor pro boj s rostoucí nezaměstnaností. Velmi brzy došlo k poznání, že kurzové devalvace nevedou k dlouhodobému růstu exportu, ale spíše k inflaci. Na konci dekády se tak země, které se vzdaly Wernerova plánu, ocitají v začarovaném kruhu rostoucí inflace a rostoucí nezaměstnanosti.

Zmíněná zkušenost se paradoxně stala hnacím motorem pro nové iniciativy. Po delší době kurzových fluktuací zazněl silný požadavek na zajištění měnových vztahů v západní Evropě především z Francie. Ta se pod vedením ministerského předsedy Raymonda Barra vydala na boj s inflací, který měl být podpořen stabilním kurzem franku. [29]

Veškerá iniciativa našla svůj výraz v podobě Evropského měnového systému, který byl již v pořadí druhým pokusem (v prvním se jednalo o tzv. měnový had v tunelu) o vytvoření oblasti měnové stability na evropském kontinentě. Tato iniciativa byla nejsilnější především ze strany Německa a Francie. Jedním z důvodů bylo to, že USD ztratil v té době schopnost hrát vedoucí a stabilizující roli v mezinárodním měnovém systému. Další důvody byly u těchto dvou zemí odlišné. Francie chtěla vždy zlomit postavení USA v měnové oblasti a navíc nutně potřebovala zpomalit svůj inflační vývoj. Německo chtělo ochránit svou měnu proti spekulacím pohybům kursu vůči dolaru, zastavit zhodnocování marky a také snížit inflaci. Iniciativa těchto zemí získala konkrétní podobu v červenci 1978 na zasedání Rady ES v Brémách, kde byl přednesen **návrh nového měnového uspořádání** v rámci ES. Návrh se opíral o tyto zásady:

- nejdůležitější složkou EMS měl být **intervenční mechanismus**. Měl zahrnovat měny všech zemí, přičemž jejich maximální odchylka od dohodnutého středního kursu byla stanovena ve výši $\pm 2,25\%$. V průběhu následujících dvou let se měla tato odchylka zúžit na $\pm 1\%$.

(Ve snaze ulehčit Itálii účast na EMS, byla sjednána výjimka v podobě $\pm 6\%$ -ní odchylky od stanovené parity, kterou mohly využít i nově přistoupivší členové a teprve později respektovat standardní odchylku. Toto větší rozpětí aplikovalo při svém vstupu do EMS Španělsko v roce 1989, Velká Británie v roce 1990 a Portugalsko, které vstoupilo 6. dubna 1992. Řecko se nikdy na EMS neúčastnilo.)

- další důležitou složkou měla být **evropská měnová jednotka** – European Currency Unit – ECU, která měla nahradit do té doby existující Evropskou zúčtovací jednotku EUA.
- členské země tohoto systému měly **koordinovat** svoji **politiku měnových kurzů vůči třetím zemím**
- během dvou let měl být vytvořen **Evropský měnový fond**, který by nahradil do té doby fungující Evropský fond pro měnovou spolupráci [15]

Práce na konkrétním znění této dohody trvaly do prosince 1978 a konečný text byl předložen na zasedání rady ES v Bruselu ve dnech 4. a 5. prosince. Evropský měnový systém měl zahájit svoji činnost 1. ledna 1979, ale pro rozpory v oblasti agrární politiky mezi SRN a Francií **systém oficiálně zahájil** svou činnost **13. března 1979** a jeho členy se staly: Německo, Francie, Itálie, Holandsko, Dánsko, Irsko, Belgie a Lucembursko, tedy bývalé státy EHS, kromě Velké Británie, která se odmítla účastnit. [16]

Dosavadní období činnosti EMS je možné rozdělit **do dvou základních etap**:

- první etapa zahrnuje činnosti do roku 1985
- druhá etapa začíná rokem 1986 a trvá do současnosti.

V **první etapě** své činnosti **přispěl EMS nesporně k vnitřní a vnější měnové stabilitě v rámci ES**. Průměrná míra inflace v tomto období klesla z 11% v roce 1980 na 2% v roce 1986 a rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší mírou inflace se snížil z 16 na 6 bodů. I přes rostoucí nezaměstnanost z 6% na 10,5% nebyly obchodní vztahy uvnitř ES zatíženy protekcionistickými opatřeními běžnými pro ES.

Pozitivní fungování EMS bylo také podpořeno příznivou mezinárodní situací. Politika silného dolaru vedla k poklesu přílivu kapitálu do SRN a tím brzdila revalvační tlaky na DEM.

Další příznivou okolností byla i skutečnost, že kontrola pohybu kapitálu zmenšila tlaky na devalvaci francouzského franku a italské liry, vyvolané odlivem kapitálu z Francie a Itálie v důsledku vyšší míry inflace v těchto zemích. Pozitivní vliv fungování EMS měla, vzhledem k dominantnímu postavení DEM v kursovém mechanismu, západoněmecká antiinflační politika.

Evropský měnový systém nesplnil bohužel všechna očekávání a to ta, která se týkala růstu ekonomiky. Proto se také ve **druhé fázi** stává hlavním **úkolem** vytvoření takového prostředí v měnových vztazích, které by umožnilo **stabilní a rovnovážný hospodářský růst** všech členských zemí a přispělo tak k přechodu ES k hospodářské a měnové unii.

Činnost systému ztěžuje především to, že se do něj nezapojili zatím všichni **členové** a někteří z něj dokonce **po měnových bouřích** v roce 1992 **vystoupili**. Nejdříve vystoupily z měnového systému britská libra a italská lira (září 1992). Španělská peseta a portugalské escudo zůstaly, ale musela být provedena jejich několikanásobná devalvace. Také Irsko, které bylo členem EMS již od jeho počátku a to s užší marží $\pm 2,25\%$, se i přes pozoruhodné stabilizační úspěchy svého hospodářství, neubránílo devalvaci. Vazbu na ECU opustily i měny Švédska a Finska. Ve Francii základní hospodářské ukazatele žádné napětí nenaznačovaly, ale také francouzský frank byl po určitou dobu vystaven tlaku, ale nakonec svou paritu obhájil.

Předmětem sporu je tedy i samotný **intervenční mechanismus**. Zatímco ekonomicky stabilnější země vycházejí z názoru, že pevný kursový systém je optimální z hlediska podpory makroekonomické disciplíny a požadují **zúžení** oscilačního pásma, země s vyšší mírou inflace volají po jeho **rozšíření** z hlediska potřeby zvýšení konkurenceschopnosti jejich vývozu.

Výsledkem kurzové nestability bylo stanoveno **nové fluktuační pásmo**, které umožňuje vzájemný pohyb kurzů národních měn v rozsahu $\pm 15\%$ (kromě DEM a NLG). Tím fakticky došlo k nahrazení systému pevných devizových kurzů systémem volně pohyblivých kurzů se všemi možnými důsledky na měnovou stabilitu. K rozšíření pásma došlo začátkem **srpna 1993** po dohodě ministrů financí členských zemí.

1. 5. Tři pilíře EMS

Evropský měnový systém byl založen na třech vzájemně propojených prvcích:

- evropské měnové jednotce ECU
- mechanismu devizových kurzů
- mechanismu úvěrovém

1. 5. 1 *Evropská měnová jednotka*

Stejně jako EMS si vzal svůj základ v dřívějším „měnovém hadu“, tak také nová měnová jednotka ECU měla svého **předchůdce** v podobě **Evropské zúčtovací jednotky EUA**, která byla vytvořena jako košová jednotka v roce 1975 z devíti měn členských zemí ES na základě metody použité při tvorbě SDR. Brémská dohoda Rady ministrů z prosince stanovila, že původně pouze zúčtovací jednotka bude základem EMS a přejmenovala ji na ECU. Tedy i hodnota a složení ECU byly při založení systému identické s hodnotou a složením Evropské zúčtovací jednotky. Tím bylo rozhodnuto, že se ECU jako **měnový koš** bude skládat z pevných absolutních podílů měn členských zemí ES v závislosti na hospodářském významu každé členské země. [16]

Základními kritérii pro stanovení váhy jednotlivých měn byly:

- velikost hrubého národního produktu (GNP)
- podíl země na vzájemném obchodu členských zemí

První revize složení měnového koše se konala podle plánu již šest měsíců po zahájení činnosti EMS, aniž by došlo k jakékoli změně. Složení koše mělo být dále kontrolováno každých pět let nebo na požádání a jeho revize musela být schválena jednohlasně a musela být podložena ekonomickými výsledky. Pokud by měnové váhy nebyly pravidelně aktualizovány hospodářskému významu členských zemí, pak hrozilo, že by ECU byla stále více ovlivňována silnými měnami, protože relativní podíly členských zemí by klesaly a ECU by se pro ně stávala cizí měnou.

Pro ECU platil **princip otevřeného koše**, tzn. že do něj mohly být dodatečně přijímány další měny. Tak byla při plánované revizi v **září 1984 zahrnuta** do měnového koše **řecká drachma**. Také **Španělsko a Portugalsko** při vstupu do ES dostalo příslib, že při nejbližší revizi budou jejich měny zahrnuty do ECU. To se stalo v roce **1989** a současně došlo ke změně absolutních i relativních podílů ostatních měn v měnovém koši. Na konci osmdesátých let tak bylo ECU složeno z měn 12 zemí a u tohoto složení již zůstalo i přes další rozšíření EU, viz *příloha 1*.

Evropská měnová jednotka byla používána nejdříve v tzv. oficiálním a později i v soukromém oběhu. Oficiální ECU byla vytvořena členskými státy **vložením 20% zlatých a dolarových rezerv**

do Evropského fondu měnové spolupráce a její užití bylo omezeno na účely spolupráce v měnové oblasti a na platební styk mezi centrálními bankami.

Podle usnesení Rady z prosince 1978 měla nová měnová jednotka fungovat jako:

- osa EMS a společný jmenovatel pro stanovení ústředních sazeb členských zemí Evropskou komisí, kolem nichž mohly tržní kurzy v rámci stanoveného rozpětí kolísat
- východisko pro výpočet ukazatele divergence kurzů
- měnová jednotka používaná při platebních transakcích mezi centrálními bankami členských zemí při intervenčních platbách na podporu stability měnových kurzů
- měnová jednotka používaná v rámci Společenství na pomoc zmírňování či financování deficitů platebních bilancí [29]

1. 5. 2 Mechanismus devizových kurzů

Druhým pilířem EMS se stal mechanismus devizových kurzů, který by se dal charakterizovat jako systém pevných, ale přizpůsobivých devizových kurzů s úzkým rozpětím kolísání a s intervenční povinností zúčastněných centrálních bank.

Při vzniku Evropského měnového systému byly stanoveny Evropskou komisí ústřední kurzy k ECU pro každou zúčastněnou měnu.

Z přílohy č. 2 je patrné srovnání ústředních sazeb ECU v národních měnách při vzniku tohoto systému s úrovní vybraných následujících let.

Úprava ústředních kurzů byla možná, ale mohla být provedena pouze na základě společné dohody všech zúčastněných zemí s Komisí ES, protože každá změna ústředního kurzu měla za následek také změnu vztahu ostatních měn k ECU.

V hranicích pevně stanoveného rozpětí se mohly tržní kurzy měn volně pohybovat. Teprve pokud reálný kurz dosáhl hranice povoleného rozpětí, měly centrální banky povinnost intervenovat na devizových trzích, aby svou měnu udržely uvnitř povoleného rozpětí. Tyto intervence byly v podstatě

dvoustranné, protože svých limitů dosahovaly vždy dvě měny současně. Centrální banka, jejíž měna posilovala k horní maximální hranici nebo byla již nad ní, musela svou vlastní posilující měnu prodávat. Naopak centrální banka, jejíž měna dosáhla spodní hranice, měla za povinnost nakupovat svou oslabující měnu za cizí silnou měnu.

1. 5. 3 Úvěrový mechanismus

Třetím pilířem Evropského měnového systému byl úvěrový mechanismus. Ten měl podobně jako u měnového hada umožnit zemi se slabou měnou půjčovat si prostředky k jejímu posílení. Mechanismus devizových kurzů tedy nezahmoval jen intervenční mechanismus a pouze použití vlastních měn, ale i použití vypůjčených prostředků v rámci EMS. Tato možnost vypůjčit si prostředky byla nezbytná proto, aby intervence byly uskutečnitelné kdykoliv a bez výraznějšího omezení, zejména aniž by tomu zabránil případný nedostatek devizových rezerv, kterými by země se slabou měnou disponovala.

1. 6. Utváření Evropské měnové unie a společné měny v rámci EU

Evropskou unii lze obecně charakterizovat postupně narůstajícím propojováním národních ekonomik členských států ústícím do integrovaného Společenství s volným pohybem zboží, služeb, kapitálu a osob.

V důsledku této integrace klesala pak míra národní ekonomické suverenity členských zemí EU, která se postupně přesouvala v řadě oblastí na nadnárodní úroveň, která se projevila nejvíce v oblasti měnové.

1. 6. 1 Delorova zpráva

Snaha o měnovou stabilitu vedla k novému kroku v ekonomické integraci ES. V roce 1985 byla předložena tzv. **Bílá kniha**, která obsahuje 300 opatření, jejichž realizace je nezbytným

předpokladem k zajištění volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu. Bílá kniha samotná nemá žádný právně závazný účinek. Proto byl v únoru 1986 podepsán tzv. Single European Act. Tento dokument zakotvil přechod členských zemí EU na jednotný trh.

Další impuls k těsnější spolupráci v hospodářské a měnové oblasti přinesla schůzka představitelů ES v Hannoveru v roce 1988. Podkladem pro toto jednání byla „Zpráva o hospodářské a měnové unii v zemích ES,, vypracovaná skupinou expertů za předsednictví **presidenta Komise ES J. Delorse** (Delorova zpráva). Zpráva má dvě části:

První se věnuje hodnocení dosavadního procesu koordinace hospodářské a měnové politiky s poukazem na příčiny neúspěchu v této oblasti.

Druhá část zprávy obsahuje projekt přechodu k hospodářské a měnové unii, který se měl uskutečnit ve třech etapách. Musí být však splněny určité podmínky (plná a neodvolatelná směnitelnost národních měn, liberalizace pohybu kapitálu – splněny zavedením jednotného trhu k 1. 1. 1993 a zavedení pevných měnových kurzů bez kurzových rozpětí).

Předpokládané etapy vytvoření unie:

První etapa byla zahájena k 1. 6. 1990 a ukončena 31.12. 1993. Podle původních záměrů mělo dojít během tohoto období k prohloubení koordinace hospodářských a měnových politik členských zemí. Pravomoci národních orgánů neměly být zatím dotčeny. Měny všech zemí měly být zapojeny do EMS při uplatnění jednotných pravidel atd. I když se podařilo některé záměry této etapy uskutečnit, nedosáhl skutečný proces koordinace hospodářských a měnových politik zamýšleného stupně. Především se nepodařilo zrealizovat všechny záměry v oblasti kurzové stability.

Další dvě etapy k přechodu k hospodářské a měnové unii byly ve zprávě formulovány pouze velice obecně. K jejich časové i obsahové specifikaci došlo až na schůzce představitelů členských zemí EU v Maastrichtu v prosinci 1991. [29]

1. 7. Přípravná fáze zavádění jednotné měny (od července 1990 – do konce roku 1998)

V prosinci 1991 se konalo vrcholné zasedání představitelů členských států ES v Maastrichtu. Jeho hlavním bodem bylo přijetí Smlouvy o Evropské unii, tzv. **Maastrichtské smlouvy**. Ta byla oficiálně podepsána **7. února 1992** a vstoupila v platnost po ratifikaci dvanácti členskými státy **1. listopadu 1993**.

Maastrichtská smlouva pozvedla procesy evropské integrace zahájené ustavením Evropských společenství na novou úroveň. **Touto smlouvou založily smluvní strany Evropskou unii (EU)**, kde jedním z hlavních cílů je hospodářská a měnová unie (HMU). Nezbytnou podmínkou HMU je **jednotná měna zúčastněných států**.

Dne **31. května 1995** přijala Evropská komise tzv. **Zelenou knihu** praktických kroků k zavedení jednotné měny. Tento dokument představuje scénář přechodu, který by měl vést k hladkému **zavedení jednotné měny** v souladu s časovým postupem stanoveným smlouvou o EU.

Strategie přechodu EU k jednotné měně byla potvrzena Evropskou radou v Madridu v prosinci 1995.

Scénář přechodu EU k hospodářské a měnové unii je v Maastrichtské smlouvě rozdělen do **tří etap**.

1. 7. 1 I. etapa – od 1. 7. 1990 do 31. 12. 1993

První etapa začala v červenci 1990 a stanovila požadavek **dokončení liberalizace pohybu kapitálu**, zavázala členské země k **posilování nezávislosti centrálních bank** a k uplatnění opatření potřebných pro **harmonizaci právních předpisů** v oblasti postavení Evropské centrální banky a její měnové politiky. Znamená to zákaz všech omezení pohybu kapitálu a zákaz omezení plateb mezi členskými státy a mezi členskými státy a třetími zeměmi. Zároveň bylo úkolem etapy **zakázat získávání úvěrů od centrálních bank a přímý odkup pohledávek vlád a jiných veřejně právních**

orgánů nebo veřejných podniků centrálními bankami. Taktéž je těmto orgánům a veřejným podnikům zakázán zvýhodněný přístup k finančním institucím.

Hlavním cílem v této etapě bylo dosažení jednotného trhu ke konci roku 1992 a podpora konvergence mezi státy zejména ve vývoji míry inflace, výše úrokových sazeb a kurzové stability. Zabezpečováním tohoto úkolu byl pověřen Výbor guvernérů, jehož úloha, zejména v měnové politice, tímto výrazně vzrostla.

Zavedením jednotného vnitřního trhu zemí Evropské unie prakticky zanikly dosavadní překážky vzájemného pohybu zboží, služeb, kapitálu, pracovních sil i podnikatelských aktivit. Prostor pro podnikání byl dále rozšířen vytvořením Evropského hospodářského prostoru, tj. spojením zemí EU se zeměmi ESVO (dnes Norsko, Lichtenštejnsko a Island), uzavřením preferenčních smluv s rozvojovými zeměmi a v neposlední řadě asociačními dohodami, které byly od počátku 90. let postupně uzavřeny se zeměmi střední a východní Evropy (Polsko, Maďarsko, Česká republika, Slovenská republika, Rumunsko, Bulharsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Slovinsko).

Podpisem Maastrichtské smlouvy přijaly členské země tzv. kritéria konvergence, jejichž postupné plnění je sledováno a vyhodnocováno a jejichž konečné splnění a další průběžné plnění je podmínkou pro vstup do Evropské měnové unie a tím i možnost zavedení jednotné evropské měny ECU. Kritérií je celkem pět, z toho tři jsou měnová a dvě fiskální. K zavedení ECU (dnešního eura) je třeba splnit všechna kritéria: [11]

1) cenová stabilita

Roční míra inflace nesmí přesáhnout o více než 1,5 procentního bodu průměrnou míru inflace ve třech cenově nejstabilnějších zemích. Toto kritérium je důležité, neboť při fixním směnném kurzu by vyšší míra inflace v jedné zemi oproti ostatním zemím zdražovala vývoz, což jinak vede k tlaku na znehodnocování domácí měny.

2) úrokové sazby

Nominální dlouhodobé úrokové míry, jejichž výše nesmí překročit o více než o dva procentní body průměr dlouhodobých úrokových měr ve třech cenově nejstabilnějších zemích. Úrokové míry se zajišťují na základě dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů s přihlédnutím k rozdílným definicím v jednotlivých členských státech.

3) účast v mechanismu devizových kurzů EMS

Stabilní devizový kurz národní měny je nezbytné udržovat v povoleném **flukтуаčním pásmu** mechanismu devizových kurzů bez devalvace vůči jiným měnám po dobu dvou let. Flukтуаční pásmo mechanismu devizových kurzů bylo počátkem 90. let rozšířeno z $\pm 2,25\%$ na $\pm 15\%$, což poskytuje jednotlivým státům poměrně velkou flexibilitu.

4) rozpočtový deficit

Výše rozpočtového deficitu v daném roce by neměla u země usilující o vstup do EMU překročit hranici 3% HDP.

5) zadluženost veřejného sektoru

Celkový veřejný dluh členské země usilující o vstup do EMU by neměl překročit 60% HDP. V případě tohoto kritéria však není nutné pro účast v měnové unii splnit tento limit, neboť podle Maastrichtské smlouvy postačí, pokud veřejný dluh v posledních dvou letech podstatně klesl, nebo se neustále snižoval. Rovněž v případě, že míra veřejného zadlužení překročila doporučovanou hodnotu pouze výjimečně a jinak zůstává blízko k doporučované hodnotě, lze považovat toto kritérium za splněné. (Tam se dává šance těm zemím EU, jejichž míra veřejného zadlužení právě v době podpisu Maastrichtských smluv vysoko překračovala stanovenou hranici a nepředpokládalo se, že by během tak krátké doby míru zadlužení snížily. Plnění konvergenčních kritérií uvádím v příloze č. 3. [21])

1. 7. 2 II. etapa – od 1. 1. 1994 do 31. 12. 1998

Druhá etapa byla zahájena 1. ledna 1994 a končí dnem 31. 12. 1998. Měla za úkol přijmout opatření vedoucí k **nezávislosti centrálních bank** a dále dosáhnout výrazného **pokroku ve fiskální a měnové konvergenci členských zemí EU** a vysokého stupně **cenové stability**. Tím byly vytvořeny základní podmínky pro úspěšné dovršení postupu k měnové unii a její další stabilní fungování.

Na podporu splnění tohoto cíle a pro zabezpečení technické a organizační přípravy vstupu do III. etapy HMU byl současně se zahájením II. etapy HMU založen **Evropský měnový institut (EMI)**. Jednalo se o instituci, která koordinovala měnovou politiku členských států **do doby, než byla**

vytvořena Evropská centrální banka. Institucionálně byla EMI nástupcem Výboru guvernérů a zároveň představovala zárodek budoucí Evropské centrální banky.

Statut EMI má formu protokolu, která je přílohou Maastrichtské smlouvy a má tutéž závaznost jako smlouva samotná. Sídlem EMI byl Frankfurt nad Mohanem. Úkoly, které měl plnit, lze rozdělit do pěti skupin:

1. Příprava zavedení budoucí jednotné měnové politiky
2. Zesílení koordinace měnových politik (dohled nad dodržováním konvergenčních kritérií, konzultovat přijetí jakéhokoli rozhodnutí)
3. Dohled na Evropský měnový systém a na vývoj ECU (organizován plynulý přechod od stávajícího EMS k ECU)
4. Konzultativní a poradenská činnost (zveřejňování upozornění a doporučení vztahující se k měnové politice jednotlivých států apod.)
5. Úschova a správa devizových rezerv centrálních bank členských států EU

K 1. lednu 1995 došlo zatím k poslednímu rozšíření Evropské unie. Jejími členy se staly **Finsko, Rakousko a Švédsko** a od té doby se hovoří o „evropské patnáctce“.

Dne 2. května 1998 rozhodla Evropská rada o tom, které z členských zemí vstoupí k 1. 1. 1999 do III. etapy HMU. Rozhodnutí bylo učiněno na základě vyhodnocení splnění konvergenčních kritérií podle smlouvy o EU. Podkladem byly výsledky zemí v roce 1997, schválené rozpočty na rok 1998 a hospodářské prognózy na další dva roky. Zároveň byly ohlášeny pevné devizové kurzy mezi měnami vstupujících zemí. Prakticky to znamenalo zrušení fluktuačního pásma $\pm 15\%$.

Dalším krokem byl na jaře roku 1998 ustanoven **Evropský systém centrálních bank (ESCB)** a **Evropská centrální banka (ECB)**, která převzala úkoly EMI. ESCB vedle ECB je tvořen národními centrálními bankami všech členských států EU. Centrální banky jednotlivých států si v tomto systému zachovávají postavení samostatných právnických osob. ESCB je postaven na principu zajištění stability cen, podpory základní ekonomické politiky EU, nedělitelnosti měnové politiky, federalismu a subsidiarity, nezávislosti a odpovědnosti. Ustavením ECB a ESCB bylo institucionálně zabezpečeno zahájení III. etapy HMU.

Jedním z hlavních úkolů ECB bylo dokončit legislativní zabezpečení HMU. V této době byla zahájena výroba euro bankovek a ražba euro mincí.

1. 7. 3 Vlastní zavádění jednotné měny

III. etapa – od 1. 1. 1999

K 1. lednu roku 1999 11 členských zemí, viz příloha č. 4, zavedlo jednotnou evropskou měnu – euro, které nahradilo dosavadní ECU v poměru 1:1. Praktická existence eura se začala odehrávat již 31. prosince 1998, kdy byly neodvolatelně zafixovány přepočítací koeficienty mezi eurem a 11 národními měnami členských zemí Evropské měnové unie (EMU), viz tabulka č. 3. Přepočítávací koeficienty vůči euru budou vždy udávány jako šestimístná čísla. Tyto koeficienty se nesmějí zaokrouhlovat, nesmějí se používat převrácené hodnoty koeficientů a přepočty mezi dvěma z těchto 11 měn se musí provádět přes euro. První obchody se naplno rozeběhly od 4. ledna 1999.

Se zahájením III. etapy začal fungovat nový platební systém TARGET (Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer). Jeho prostřednictvím se uskutečňuje vypořádávání transakcí měnové politiky v euro.

Původní kurzový mechanismus byl nahrazen novým mechanismem ERM II, ve kterém jsou měny členských států EU mimo HMU vázány na euro s flukuačním pásmem $\pm 15\%$. Jde o tyto země: Řecko, Velká Británie, Dánsko a Švédsko.

Rovněž byla zahájena příprava na přecenění spotřebního zboží a služeb do eura. Hotovostní platby jsou uskutečňovány dosud v národních měnách.

Nejvíce práce se zavedením eura pocítují také mincovny. Do 1. ledna 2002 je třeba vytisknout téměř 13 miliard eurobankovek, v hodnotě zhruba 9600 miliard eur. Mincí pak má být okolo 56 miliard, v celkové váze 250 tisíc tun. Mince se liší od jednotných bankovek tím, že každý stát bude mít na rubu svůj státní motiv. Mincovny při výrobě spolupracují i se zástupci firem, jež provozují

automaty. Ty se nyní upravují tak, aby po 1. lednu 2002 byly schopny přijímat euromince. Kolik se kde tiskne nových eurobankovek, viz příloha č. 5. [4]

1. ledna 2002 nejpozději:

Fyzické zavedení bankovek a mincí v euro jako zákonného platidla bude zahájeno nejpozději od 1. 1. 2002. Podobu eurových platidel uvádím, viz příloze č. 6. Staré národní měny budou bezplatně vyměňovány za euro v národních centrálních bankách. Od tohoto data budou muset být všechny ekonomické transakce a nové kontrakty uzavírány a realizovány v euro. Po dobu **nejdéle šesti měsíců** budou moci obíhat v členských státech **národní měny i euro měna**, přičemž dle nejnovějších informací M. Tomáška bude snaha tento proces zkrátit o polovinu tedy maximálně **na 3 měsíce**. [25]

1. července 2002 nejpozději:

Národní bankovky a mince budou staženy z oběhu nejpozději k 1. 7. 2002. Tímto dnem **ztratí národní měny status zákonného platidla** a stane se jím pouze euro. Přejít bank a celého finančního systému tak bude završen. Veškeré platební prostředky (transfery, šeky, elektronické platební karty) budou konvertovány na euro. Soukromý nebankovní systém bude provádět **veškeré transakce výlučně v euro**. Dosud zbývající odkazy na národní měny v právních dokumentech budou chápány v souladu s přepočítacími kurzy jako odkazy na euro. Přestože z právního hlediska nebude nutná fyzická redenominace těchto právních dokumentů, bude vhodné ji, např. u dlouhodobých kontraktů, provést. [11]

2. Globální důsledky zavedení eura pro EU

Více než čtyřicetiletou historii evropské integrace se táhnou diskuse o vhodnosti společné měny pro toto integrační seskupení. V jejich rámci byla snesena řada argumentů pro zavedení společné měny, byly připraveny projekty, které se však nerealizovaly. Počátkem roku 1999, kdy došlo k zavedení eura, jehož právní vyjádření tkví v Maastrichtské smlouvě, nasvědčuje o zásadním přehodnocení pozitiv a negativ společné měny, přinejmenším uvnitř Evropské unie, a to zejména u politiků, ekonomů, právníků a dalších specialistů, kteří se na zavedení eura podíleli.

2. 1. Přínosy a zápory společné měny

Na přínosy a zápory společné měny se lze dívat z roviny politické, ekonomické, právní, kulturní a psychologické. Jednotlivé roviny nelze zcela oddělovat, klady a zápory se kompenzují či sčítají, a proto žádná rovina není pro posouzení přínosů eura naprosto rozhodující.

V politické úrovni postup vytváření hospodářské a měnové unie se společnou měnou zapadá do procesu postupné integrace zemí unie počínaje po válce odstraňováním bariér pro pohyb zboží přes Římské smlouvy (uvolnění pohybu služeb, kapitálu, pracovních sil a volného podnikání) a konče jednotným vnitřním trhem v roce 1993, jehož konečným atributem se stalo euro.

Paralelně probíhá i proces politické integrace. Do novely Římských smluv schválených v polovině roku 1997 (Amsterdamská smlouva) byly začleněny nové pasáže o společné zahraniční a bezpečnostní politice a o volném pohybu osob. Tendence k budoucímu politickému sjednocení zemí EU se rysuje velmi nejasně. Nicméně vznik velmoci v Evropě, která by po politické i hospodářské stránce odpovídala např. Spojeným státům, Japonsku či Číně, nedá politikům spát a právě společná měna nepochybně představuje jeden ze základních kroků příštího federativního uspořádání.

Právní vyjádření společné měny tomuto federativnímu přístupu také nahrává. Jeho základem se stala Maastrichtská smlouva, která je nedílnou součástí základních smluv, tedy jisté „ústavy“ EU. Se vznikem eura vzniká také Evropský systém ústředních bank a Evropská ústřední banka (nahrazující

funkci EMI), která díky své nezávislosti a značné nadnárodní pravomoci v měnové oblasti vydává obecně platná nařízení pro oblast měnové politiky a platebního styku.

S protifederalistickým názorem přichází v EU především Velká Británie, vázaná více na Spojené státy, která argumentuje přebujelou bruselskou administrativou a nepružností řízení celého složitého mechanismu. Proto byl do Maastrichtské smlouvy přijat princip subsidiarity. Podle něj se budou rozhodovací procesy uskutečňovat na co nejnížší úrovni, co nejblíže obyvatelstvu. Na vyšší úrovni se budou přesouvat ta rozhodování, jejichž dopady se týkají širších územních celků a na nižší úrovni by je nebylo možné efektivně uskutečnit.

Politici odpůrci využívají i argumenty z **oblasti kultury**. Národní měny byly podle jejich názoru součástí kulturního dědictví a představovaly vrcholný systém v hierarchii nepopiratelných hodnot, jako byla práce, výdělek, spořivost, majetek atd. V zemích s dlouhodobou stabilitou hodnoty měny se stala národní měnová jednotka součástí národní identity. Je pravdou, že tento obsahový náboj nová měnová jednotka zatím nemá, ale při uvážlivé měnové a hospodářské politice jej získat může.

Hospodářská oblast je místem, kde zastánci jednotné měny nacházejí nejvíce argumentů. Argumenty obhájců i protiargumenty odpůrců společné měny vycházejí buď z širšího **makroekonomického rámce** (ekonomika jako celek) a nebo z užšího **mikroekonomického rámce** (jednotlivé podniky či občané).

Z makroekonomického pohledu, **odstranění obchodně-politických a technických bariér** na počátku a v průběhu integračního procesu se následně odrazilo ve zvýšené dynamice obchodu zbožím i službami uvnitř společenství. Vznik jednotného vnitřního trhu Evropské unie k 1. lednu 1993 měl jeden závažný nedostatek – chyběla společná měna, která existenci jednotného trhu v každém případě završuje.

Dosavadní existence různých národních měn vyvolává **transakční náklady a rizika**, která modifikují působení tržního mechanismu. Vznik jednotné měny právě **eliminuje** jednu z hlavních dosud existujících překážek k plnému rozvinutí tržních tlaků uvnitř unie pro vytvoření plného konkurenčního prostředí.

Přesto i po zavedení společné měny není a nebude homogenita trhu absolutní. V ekonomické oblasti přes pokusy o harmonizaci existují **odlišnosti v daňových systémech**, které někdy významně ovlivňují nákladovou i výnosovou složku produkce. Existují a nadále budou existovat **kulturní, jazykové a sociální odlišnosti** mezi jednotlivými zeměmi EU, které dosti výrazně ovlivňují alokaci produkčních zdrojů.

Úplný vnitřní trh pro 370 milionů obyvatel unie, kde souhrnný hrubý domácí produkt je vyšší než srovnatelný ukazatel za Spojené státy americké, spojený s **lepším fungováním tržních sil a konkurence**, by měl perspektivně vést **k upevnění pozice Evropy v hospodářské soutěži** se stávajícími i budoucími politickými velmocemi. Jednotný trh Evropské unie by se měl postupně rozšířit o přidružené země střední a východní Evropy. [10]

Tyto makroekonomické argumenty ve prospěch společné měny lze paradoxně interpretovat v negativním smyslu. Zlepšení podmínek pro pohyb faktorů výroby povede k jejich nasazení v místech nejlepšího zhodnocení a k jejich odlivu z míst s menším zhodnocením. **Bohaté regiony EU** se mohou stát ještě **bohatšími, chudé ještě zaostalejšími**. Tento aspekt jednotné měny nelze naprosto podceňovat. Evropská unie počítá k jeho kompenzaci využití strukturálních fondů.

Konvergenční kritéria Maastrichtské smlouvy a následně i Pakt stability vedou a nadále by měly vést **k výraznější stabilitě hodnoty společné měny**, než tomu bylo u většiny jednotlivých národních měn. K tomu vede dosavadní protiinflační politika národních centrálních bank, totéž má jako svůj hlavní cíl i Evropská centrální (ústřední) banka. Inflační tlaky by dále měly být omezeny i limity pro schodky veřejných rozpočtů a pro celkové veřejné zadlužení.

Na druhé straně odpůrci společné měny poukazují na to, že po úplném přijetí (neuvažujeme již existenci národních měn) společné měny se výrazně **omezí manévrovací prostor národních vlád v oblasti hospodářské politiky**. Nebude možné konstruovat úrokovou politiku podle okamžitého hospodářského vývoje a zejména nebude možné využít pohyby devizového kurzu, kterými by bylo možné do značné míry korigovat nežádoucí výkyvy platební bilance. Tato ztráta národní kompetence by se mohla zvláště negativně projevit, pokud bude vývoj v jednotlivých zemích různý – tzv. **asymetrický model**. Zastánci společné měny naopak tvrdí, že plný jednotný trh povede k většímu

sblížení ekonomik a tedy k symetrickému vývoji. Za těchto podmínek by se působení nástrojů hospodářské i měnové politiky v jednotlivých zemích pásma společné měny nemuselo příliš lišit.

Mikroekonomické aspekty zavedení společné měny západní Evropy mají dvě hlavní dimenze:

- obyvatelstvo a podnikatelé obecně
- organizátoři finančního trhu, zejména banky

V první dimenzi musíme uvažovat počáteční obtíže a překážky. Souvisí to se značnou **nedůvěrou obyvatelstva k razantnějším změnám**, psychologickým návykem na dosavadní měnové jednotky a neochotou změnit stávající hierarchii peněžních hodnot, byť jen v nominálním vyjádření. K tomu u dosud stabilnějších měn přistupuje obava ze znehodnocení společné měnové jednotky. U podnikatelů nastává problém se změnou měny, ve které budou účtovat. To si vyžádalo či stále vyžaduje **změnu softwarových systémů**. Někteří podnikatelé **prozatím účtují ve dvou měnách**, což se týká zejména velkých firem s rozsáhlými aktivitami na evropském trhu.

Na druhé straně se v této dimenzi dosáhne **ekonomických i psychologických přínosů**. Obyvatelstvu odpadne zdoluhavá a nepříjemná směna deviz **při cestách po Evropě**, která je obtížná zejména při krátkodobých pobytech. I když se tento aspekt již podařilo do značné míry obejít využitím platebních karet, v každém případě při konverzi měn je zákazník nucen krýt směnárenské náklady.

U podnikatelů odpadávají do značné míry pracné devizové kalkulace nákladů a výnosů zahraničně-obchodních operací. Navíc se tyto kalkulace od výsledného efektu mohly značně lišit, protože prvek pohybu kurzů byl a dosud je prakticky nepředvídatelný. Vedle **úspory nákladů konverze** tak vyniká i **úspora nákladů kurzového zajištění**. Tato výhoda se pozitivně projevuje nejen v expanzi zahraničního obchodu uvnitř unie, ale i v expanzi investic, a to jak hmotných, tak i do cenných papírů. Makroekonomové očekávají z tohoto titulu přírůstky produkce i zaměstnanosti.

Nesporným nákladem podnikatelů je systémové přizpůsobení, které je potřebné integrovat do plánovaných modifikací softwaru. Odhady času, v jakém mohou být zvládnuty změny, se pohybují od 3 měsíců u malých podniků až ke 3 rokům u velkých výrobních podniků a obchodních organizací. Existují i určité odhady nákladů, které bude potřeba vynaložit u jednotlivých podniků, viz *tabulka 1*.

Tabulka 1 **Odhad času a nákladů vynaložené na systémovou změnu softwaru**

Organizace	Potřebný čas	Náklady ECU)
Malé obchodní firmy	3 měsíce	100 000
Velké tuzemské obchodní firmy	3 roky	1,1 mil.
Velké zpracovatelské podniky	3 roky	3 mil.
Velké multinacionální společnosti	2 roky	2,25 mil.

Pramen: S. Czesaný, EURO, str. 33 [3]

Zvýšená konkurence bank a dalších finančních zprostředkovatelů se pomalu projevuje a stále více se bude projevovat ve **větší unifikaci sazeb na trhu a snížení marží**, což je dalším stimulem investic.

Černý Petr zavedení eura, jak se v současné době zdá, je v rukou zprostředkovatelů finančního trhu, zejména bank. Z jejich hlediska lze dosti snadno vyčíslit **okamžité náklady a ztráty obchodů**, které jednotná měna přináší, zatímco **výhody jsou odsunuty do pozdějších let**.

Nesporným nákladem pro komerční banky, identický problém podnikatelů, byla rozsáhlá výměna softwaru zajišťujícího účetní operace, platební operace, úpravy bankovních automatů, a dále přeorientace na práci s novým oběživem. **Nákladná bude i koexistence starého a nového oběživa** na počátku roku 2002, i když by neměla přesáhnout dobu 6 měsíců. Komerčním bankám navíc odpadáva či **odpadne i řada dosud výnosných operací – směnářenské operace, konverze, devizové opce, zajišťovací operace proti kurzovým rizikům v měnách, které vstoupily do pásma společné měny**. Na druhé straně však lze i nadále **předvídat nárůsty objemu platebních operací související s růstem obrátu obchodu uvnitř EU**. Tyto změny nesporně vyžadují restrukturalizaci v zaměření a činnosti obchodních bank.

Existence jednotné měny přiosťruje již dosud silnou konkurenci bank na trhu EU. Silní přesvědčení, že přežijí jen banky dostatečně kapitálově silné s mnohostrannými aktivitami. To už dnes vede k **vlně fúzí velkých bank** v západní Evropě.

Zavedení jednotné měny má nesporný **vliv na kvalitu a fungování kapitálového trhu**. Už jen fakta, že **cenné papíry jsou kotovány v jedné měně**, přímo srovnatelné jsou i jejich výnosy a jejich

převody nejsou zatíženy konverzními náklady a kurzovým rizikem, hovoří o tom, že nesporně dochází ke značné homogenizaci trhu cennými papíry (podrobněji kapitola 2. 2. 3). K tomu přispívá také fakt sblížení úrokových sazeb u vládních obligací. Obdobně jako u bank lze počítat s velkým konkurenčním tlakem zejména u menších obchodníků, kteří využívali relativní uzavřenost svého lokálního či národního trhu.

Někteří finanční zprostředkovatelé, aby vykryli ztracenou část obchodů v národních měnách EU, přenášejí část svých aktivit navenek a využívají kurzových pohybů mezi hlavními světovými měnami. Část obchodů přesunují i na směnitelné měny střední a východní Evropy. Tento vývoj má pozitivní dopady pro tyto země, které spočívají v přílivu kapitálu a ve zvýšeném konkurenčním tlaku na domácím kapitálovém trhu. Přináší také značné zesílení spekulativního tlaku na dosud nepříliš silné měny těchto zemí.

Lze tedy konstatovat, že celková logika politického i ekonomického vývoje zemí Evropské unie hovoří ve prospěch zavedení eura. Na druhé straně však nelze přehlížet, že jeho zavedení je náročný a po mnoha stránkách i nákladný proces, který jednotlivým ekonomickým subjektům nepřináší vždy jen prospěch. [10]

2. 2. Změny na finančních trzích zemí EU

Jak již bylo řečeno v předchozích kapitolách, v jedenácti zemích EMU platí pro období od 1. 1. 1999 do 31. 12. 2001 pravidlo dobrovolnosti „no prohibition, no compulsion,,,“ podle něhož se může každý subjekt rozhodnout, zda bude provádět finanční transakce v euru nebo i nadále ve své domácí měně. Toto pravidlo má řadu výjimek, mezi které patří převážná část operací na finančních trzích.

2. 2. 1 Peněžní trhy

Od 4. ledna probíhají na devizových a měnových trzích všechny obchody výhradně v euru. Znamená to, že obchodování s národními měnami zemí EMU skončilo 1. 1. 1999 zafixováním devizových kurzů vůči euru. Jedinou výjimkou jsou obchody znějící na národní měny zemí EMU uzavřené před 1. 1. 1999. Ty budou vypořádány v původní měně kontraktu. Banky jsou však připraveny provést na žádost klientů vypořádání takovýchto obchodů již v euru. [22]

Ke změně došlo u referenčních úrokových sazeb, od nichž se dosud odvozovaly pohyblivé úrokové míry u různých finančních produktů. Na základě dohody Evropské bankovní asociace došlo k 1. 1. 1999 k zániku národních referenčních indexů zemí EMU jako např. FIBOR (ve Frankfurtu nad Mohanem) či PIBOR (v Paříži). Tyto indexy byly nahrazeny indexem EURIBOR, který se stal jediným referenčním indexem pro celou zónu eura. Sazby EURIBORU jsou stanovovány na základě kotací 64 bank z hlavních finančních center. Jedná se celkem o 58 hlavních bank ze zemí EU a 6 bank ze Švýcarska, Japonska a USA, viz příloha č. 7.

Změna se dotkla i londýnského indexu LIBOR na měny zemí EMU. Počátkem roku vznikl v Londýně nový index Euro-LIBOR, který nahradil sazby na měny zemí EMU a bude tak konkurovat EURIBOR. Euro-LIBOR je kotován denně v 11.00 hodin londýnského času na základě panelu 16 bank. Na rozdíl od pohyblivých úrokových sazeb nejsou fixní úrokové sazby zavedením eura nijak dotčeny a zůstanou tak zachovány ve své původní výši až do doby splatnosti daného finančního instrumentu. [22]

2. 2. 2 Trh dluhopisů

Podle dohody zemí EMU jsou od 1. 1. 1999 vydávány všechny nové vládní dluhopisy výhradně v euru. Stávající vládní dluhopisy denominované v národních měnách těchto zemí budou postupně redenominovány na euro. Členské země EMU se přitom nedohodly na jednotném způsobu redenominace.

Obecně se očekává, že část dluhopisů, zejména privátních, zůstane i nadále denominována v národních měnách. Rozhodnutí o redenominaci však musí padnout nejpozději do konce roku 2001. Poté budou všechny dluhopisy automaticky redenominovány do eura. [22]

2. 2. 3 Akciový trh

Hlavní evropské burzy se již v průběhu loňského roku dohodly, že od 4. 1. 1999 bude **veškeré obchodování probíhat pouze v euru**. Znamená to, že na rozdíl od některých dluhopisů již byly všechny akcie redenominovány během uplynulého tzv. „konverzního,, víkendu na přelomu roku a jsou nově kotovány v euru. Hlavním důvodem tohoto rozhodnutí byla snaha o postupnou integraci kapitálových trhů v Evropě a svou roli sehrály i vysoké náklady na fungování kapitálových trhů ve dvou různých měnách. Podobně jako v případě dluhopisů, ani u akcií nedošlo mezi členskými zeměmi ke shodě na způsobu redenominace. V jednotlivých členských zemích měnové unie byly použity **tři rozdílné metody redenominace:**

- **převedení na akcie bez nominální hodnoty**

Tato metoda je nejméně náročná, neboť nevyžaduje žádné zaokrouhlování. Jedinou podmínkou jejího použití je existence legislativní úpravy, která povoluje akcie bez nominální hodnoty a rozhodnutí valné hromady dané společnosti o převedení akcií s nominální hodnotou na akcie bez nominální hodnoty. Tato metoda byla vzhledem ke své jednoduchosti nejčastěji používanou metodou ve všech zemích EMU s výjimkou Irska a Španělska, kde tento typ akcií není povolen.

- **převedení na akcie s nominální hodnotou zaokrouhlenou na celé euro**

V tomto případě se nominální hodnota akcií po převedení na euro zaokrouhlí na celé euro a vzniklé zaokrouhlovací rozdíly budou dorovnány navýšením nebo naopak snížením kapitálu, neboť redenominací na euro nesmí dojít ke změnám ve vlastnických podílech.

- **převedení na akcie s nezaokrouhlenou nominální hodnotou v euru**

Tato varianta se liší od předchozí v tom, že nominální hodnota akcií je zaokrouhlena na dvě desetinná místa, a tudíž není třeba tak výrazných úprav kapitálu dané společnosti.

Zavedením jednotné evropské měny euro v jedenácti zemích EMU vznikl největší trh vládních dluhopisů na světě. V případě akciového a peněžního trhu se „Euroland“, zařadil na druhé místo na světě hned po USA a americkém dolaru. I přes přetrvávající rozdíly v legislativních úpravách peněžních a kapitálových trhů v zemích EMU se očekává, že euro přinese ten pravý impuls pro jejich další rozvoj. [22]

2. 3. Euro a zahraniční platební styk

Jednou ze základních podmínek fungování jakékoli měnové unie je **zajištění platebního styku v reálném čase v celé její zóně**. Původně trvala platba z jedné země Evropské unie do jiné i několik dní a tento stav by byl po zavedení jednotné měny neudržitelný a vážně by ohrožoval vlastní fungování měnové unie. Proto se od počátku příprav na zavedení eura počítalo s vytvořením „panevropských“, clearingových systémů, které jsou schopny provádět platby v euro v reálném čase mezi všemi členskými státy Evropské unie (EMU). Od 4. ledna 1999 tak v rámci EMU funguje **několik clearingových systémů**, které splňují tyto podmínky:

TARGET (Trans European Automated Real Time Gross Settlement Express Transfer System)

Tento systém je provozovaný Evropskou centrální bankou resp. Evropským systémem centrálních bank, který vzájemně propojil národní clearingové systémy při centrálních bankách členských zemí EU s platebním systémem Evropské centrální banky. TARGET funguje jako brutto vypořádací systém v reálném čase, tzn. zpravování a vypořádání každé operace se provádí kontinuálně v reálném čase. Výhodou systému je dostatečně široká provozní doba (od 7 do 18 hodin), která se překrývá s clearingovými časy v Americe a Asii. Nevýhodou je, že je určen pro větší objemy plateb a vyšší cena za transakci. K systému se kromě jedenácti členských zemí EMU mohou připojit i čtyři země EU, které se zatím EMU neúčastní. Této možnosti však využila pouze Velká Británie, která tento systém využívá vedle svého dosavadního clearingového systému CHAPS pro britskou libru. [20]

Náklady závisejí na počtu provedených transakcí a jsou následující:

- 1, 75 EUR za každou transakci z prvních 100 transakcí měsíčně
- 1, 00 EUR za každou transakci z dalších 900 transakcí měsíčně
- 0, 8 EUR za každou další transakci převyšující 1000 transakcí za měsíc

EBA (Euro Banking Association)

Soukromý clearingový systém, původně určený pro jednotku ECU, dnes pro euro, je dalším z velkých clearingových systémů. Mezi jeho členy patří zhruba 70 velkých evropských bank, které splňují náročné vstupní požadavky. Na rozdíl od systému TARGET se jedná o nettingový clearingový systém. Znamená to, že veškeré platební příkazy nashromážděné za celý den se vypořádají najednou až na konci dne na základě kompenzace mezi členskými bankami systému. Tím se zároveň snižují požadavky na likviditu a také náklady na vlastní clearing. Proto je cena za položku nižší. Nevýhodou EBA může být neproověřenost systému z hlediska velkých objemů plateb. Dosavadní objemy transakcí v ECU byly poměrně malé a po zavedení eura se očekává jejich zněkolikanásobení.

EAF II (Euro Acces Frankfurt II)

Jedná se o německý soukromý clearingový systém, který vlastní centrální banka v Hesensku. Jedná se o vylepšený původní clearingový systém pro německou marku EAF (Elektronische Abrechnung Frankfurt), jenž vhodně kombinuje výhody nettingového a brutto systému v reálném čase. Jeho předností je nízká cena za položku, ovšem není přeshraničním platebním systémem, ale pouze systémem lokálním. Tato nevýhoda je však kompenzována možností vzdáleného přístupu, tzn. že členy systému mohou být i banky se sídlem mimo Německo. Dnes se jedná o systém s největším objemem plateb v Evropě, který je na rozdíl od EBA spolehlivě prověřen několikaletým fungováním.

Ostatní

Vedle tří nejpreferovanějších existuje i několik menších clearingových systémů např. již zmíněný britský CHAPS. Jedná se o brutto vypořádání v reálném čase. I když Velká Británie stojí mimo EMU, jedná se o plnohodnotný clearingový systém pro euro.

Korespondenční bankovníctví bylo donedávna jediným využívaným nástrojem pro zahraniční platební styk. Zavedením eura tak skončil jeho monopol a nastupuje konkurence. Tento systém budou zatím nadále používat státy stojící mimo EU včetně ČR pouze s tou změnou, že se jim rozšiřuje možnost volby o způsobu transakce (TARGET, EBA apod.). [23]

Potenciální podíl na trhu clearingových systémů uvádím v příloze č. 8. [20]

2. 4. Vývoj eura od jeho zavedení

Euro zahájilo od svého vzniku **nepříliš úspěšně**. Přestože byly do nově vzniklé měny vkládány velké naděje, stala se kvůli nepříznivým událostem zdrojem spekulací o své životaschopnosti. Slabý ekonomický růst, snížení úrokových sazeb, válečný konflikt v Kosovu, problémy s dodržением maastrichtských kritérií a velký zájem investorů z celého světa o atraktivní americký akciový trh – to jsou problémy, s nimiž se peněžní jednotka EMU potýkala. **Znehodnocení o 11 procent od počátku roku bylo totiž doprovázeno převážně problémy jak ekonomického, tak i politického rázu.** Není divu, že nyní investoři přistupují k euru s velkou opatrností, i když mnohá z těchto negativ již zanikla. Na poklesu eura vůči americkému dolaru, jak se nejčastěji měří tento devizový kurz, se podepsal z velké části ekonomický růst. Zatímco největší ekonomika světa vykazovala vrchol konjunktury, hospodářství starého kontinentu se zpomalilo. Asijská krize a dlouhodobě nízké ceny komodit na mezinárodních trzích byly nejzávažnějšími důvody, s nimiž se Evropa nedokázala vypořádat tak jako Spojené státy. Proto od prvních dní až po duben vytrvale ztrácela, aby společná měna našla své **dno na hladině 1, 0134 USD za EUR**, viz příloha č. 9. Snížení klíčové úrokové sazby 6. dubna z 3,0 na 2,5 procenta mělo za cíl podpořit právě evropský ekonomický růst, z čehož začala těžit později i měna eurozóny. [18]

3. Legislativní rámec zavádění eura v České republice

Se zavedením eura vzniká otázka pro občany a podnikatele České republiky, kteří uzavírají v současné době dodatky či nové smlouvy, kde přecházejí od užívání „starých měn“ na měnu novou, a jakým právním základem se vlastně na euro přechází.

Legislativní rámec byl vytvořen na základě:

1. Úředního sdělení ČNB k zavedení měnové jednotky euro, č. 23/1998 ze 30. září 1998
2. Úředního sdělení ministerstva financí ČR a ČNB o postupu při zavedení jednotné evropské měny, č. 140/1998 z 25. listopadu 1998
3. Úřední sdělení ČNB ze dne 31. prosince 1998 o přepočítacích koeficientech

Dopad zavedení eura nebude v rámci České republiky tak bezprostřední jako v zemích EU, které se na vzniku eura jako nové jednotné měny podílejí. Jeho využití vede k řadě dílčích změn, které Česká národní banka oznámila následujícím usnesením: [26]

Obsahem těchto legislativních norem bylo:

1. Zavedení či změna měnového systému podle mezinárodního práva vchází do kompetence každého suverénního státu. Rovněž tak i zavedení eura bylo založeno na dohodě suverénních států. Tuto dohodu bude Česká republika respektovat. Z tohoto důvodu není nutné vydávat zvláštní právní předpis, který by umožňoval použití eura v České republice.
2. Euro, jako nová měna jedenácti zemí Evropské unie (Německo, Francie, Nizozemsko, Belgie, Lucembursko, Itálie, Rakousko, Španělsko, Portugalsko, Finsko, Irsko), se objeví od počátku roku 1999 v kurzovním listku České národní banky.

Euro nahradí v kurzovním listku dosavadní jednotku ECU (XEU). Jednotka euro bude označena v souladu s kódy ISO jako EUR. Národní měny jedenácti zemí, které na počátku roku 1999 vstoupí do 3. stadia Hospodářské a měnové unie (země eurozóny), budou nadále v kurzovním listku uváděny.

Při zavedení jednotné evropské měny (dále jen „euro,“) stanovila Rada ministrů EU dne 1. 1. 1999 pevné přepočítací koeficienty, viz *tabulka 3* [26], kterými je zafixován trvalý vztah

eura k dosavadním měnám jedenácti zemí EU, které se účastní této fáze Hospodářské a měnové unie. Hodnoty přepočítacích koeficientů platí do odvolání.

Tabulka 3 **Fixní přepočítací koeficienty mezi 1 eurem a národními měnami (vyhlášené 31. 12. 1998)**

Země	Koeficient
Belgie	13,7603 franku
Finsko	5,94573 marky
Francie	6,55957 franku
Irsko	0,78756 libry
Itálie	1936,21 liry
Lucembursko	40,3399 franku
Německo	1,95583 marky
Nizozemí	2,20371 guldenů
Portugalsko	200,482 escuda
Rakousko	13,7603 šilinku
Španělsko	166,386 pesety

Dosavadní měny účastnických států (DEM, FRF, NLG, BEF, LUF, ITL, ATS, ESP, PTE, FIM, IEP, dále jen „denominace eura,“) se stanou denominacemi eura v tom smyslu, že jejich kurzy vůči euru budou zafixovány pomocí přepočítacích koeficientů. Přepočítací koeficienty oznámené 1. 1. 1999 budou zafixovány na celou dobu přechodného období, tj. od 1. 1. 1999 do 31. 12. 2001.

Upravený kurzovní listek ČNB bude obsahovat od počátku roku 1999 vedle jedenácti národních měn eurozóny (v kódech ISO – DEM, FRF, ITL, ESP, PTE, ATS, NLG, BEF, LUF, FIM, IEP) tyto měny: AUD, JPY, CAD, USD, EUR, GBP, DKK, NOK, NZD, GRD, SEK, CHF, HUF, PLN, SKK, SIT, XDR.

Protože česká koruna nebude mít na počátku roku 1999 pevnou vazbu k euru, bude se její kurz pohybovat jak ve vztahu k euru, tak i ve vztahu k 11 národním měnám zemí eurozóny.

V kurzech devizového trhu ČNB bude kurz eura (EUR) vyhlašován jako kurz devizového trhu s uvedením na tři desetinná místa.

Současně s kurzem eura bude ČNB uveřejňovat přepočítací poměry denominací eura. Přepočítací poměry nejsou kurzy devizového trhu.

3. Při přepočtu majetku a závazků vyjádřených v jedné z denominací eura na euro, resp. naopak, nevznikají žádné kurzové rozdíly a při přepočtu se používají přepočítací koeficienty, kde platí následující pravidla:
- a) přepočítací koeficienty (ve formátu 1 EUR = počet jednotek denominace eura) se udávají na šest významných míst
 - b) přepočítací koeficienty se nesmějí zaokrouhlovat ani zkracovat
 - c) převrácené hodnoty přepočítacích koeficientů se nesmějí používat
 - d) přepočty mezi dvěma denominacemi eura se musejí provádět přes euro. Tento přepočet se nazývá triangulace.

Pro zaokrouhlování platí následující pravidla:

- a) částky denominace eura k výplatě, resp. převodu anebo k zúčtování, se zaokrouhlují na nejnižší dílčí jednotku této denominace (pokud neexistuje nebo se nepoužívá, na nejbližší celou jednotku této denominace)
- b) mezivýsledek při triangulaci se může zaokrouhlit (ale nemusí). Pokud bude zaokrouhlen, pak alespoň na tři desetinná místa. Mezi výsledek se nikam nezaznamenává
- c) zaokrouhlování se provádí na dalším místě od 0 do 4 směrem dolů a od 5 do 9 směrem nahoru

Majetek a závazky, popř. vzájemné platby vyjádřené v euru, se přepočítávají na české koruny kurzem eura. Majetek a závazky, popř. vzájemné platby vyjádřené v denominacích eura, se přepočítávají na české koruny kurzem eura a prostřednictvím přepočítacích koeficientů.

Závazky a pohledávky vyjádřené v ECU se nahrazují závazky a pohledávkami v euru v poměru 1:1. Ve vztahu ke Slovenské republice je i nadále dominantní výše závazků a pohledávek v Kč. Závazky a pohledávky vyjádřené v ECU ve vztahu ke Slovenské republice se kurzově nepřepočítávají.

Alternativní postup při přepočtu majetku a závazků vyjádřených v denominacích eura na české koruny prostřednictvím přepočítacích poměrů je možný.

Při přepočtu majetku a závazků se použije ve všech případech pouze jeden zvolený způsob přepočtu. Změnu způsobu přepočtu lze provést pouze od počátku účetního období.

4. V oblasti statistiky a devizového výkaznictví se od 1. ledna 1999 zavádí měna euro místo ECU. Ve výkazech budou ponechány národní měny zemí eurozóny. Pokud jde o sběr a prezentování dat platební bilance České republiky, nedochází z titulu zavedení jednotné měny euro ke změnám.
Měnové předčísli účtu ČNB pro EUR (deviza) je 34534.
5. Limity stanovené ČNB na devizové pozice bank zůstanou v platnosti s tím, že nebudou platit vůči jednotlivým měnám zemí eurozóny, ale vůči úhrnu všech těchto měn včetně eura, vyjádřenému v Kč.
6. Zjišťování a účtování kurzových rozdílů v průběhu účetního období a při uzavírání účetních knih ke dni sestavení účetní závěrky není tímto sdělením dotčeno a postupuje se v souladu s příslušnými ustanoveními jednotlivých účtových osnov a postupů účtování. Podle tohoto sdělení se postupuje s účinností od 1. 1. 1999.
7. Obchodní banky v České republice připravily k počátku roku 1999 rozšíření nabídky služeb v cizích měnách (zejména vedení účtu a platební styk) vedle národních měn zemí eurozóny i o novou měnovou jednotku euro. V jejich kompetenci je přímé či zprostředkované zapojení do mezinárodních platebních systémů, které budou provádět platby v nové měnové jednotce.
8. Bankovky a mince v jednotkách eura jako zákonné platidlo budou vydány až na počátku roku 2002. Do té doby plně platí platné oběživo 11 zemí eurozóny. Po uplynutí přechodného období v prvním pololetí r. 2002, kdy budou bankovky a mince v euru i národních měnách existovat souběžně, bude centrálními bankami zemí eurozóny poskytnuta další lhůta k výměně národních bankovek za euro.

1. Ve vazbě na další vývoj Hospodářské a měnové unie bude Česká národní banka oznamovat případné změny formou úředních sdělení.

Závěrem této kapitoly lze jen konstatovat, že žádná právní norma ES nemůže stanovit povinnost uznávat měnu euro vně území Evropské unie. Euro bude samozřejmě užíváno jako měna četných přeshraničních transakcí s velmi významnými nečlenskými státy EU včetně USA a Japonska, ale také s Českou republikou. Pokud jde o ČR a země, které jsou s EU spojeny asociačními dohodami, am je situace jednodušší, protože vzájemné uznávání závazků v euro a třeba v Kč lze dovolit smluvně výkladem této asociační dohody.

Pokud jde tedy o třetí, nečlenské země EU, tedy i ČR, lze tu vycházet z pojmových znaků právní zásady *lex monetae*:

- každý stát je nadán měnovou suverenitou včetně práva vytvořit si a nahradit svoji měnu
- suverénní práva každého státu nad vlastní měnou musí být uznávána všemi ostatními státy a jejich soudními a výkonnými orgány
- uznání suverénních práv jiného státu nad svou měnou může být odepřeno toliko v případech, kdy je vykonáváno diskriminačním způsobem vůči státům jiným, což však v žádném případě nebude platit pro euro [24]

4. Důsledky a perspektivy zavádění eura v České republice

4. 1. Důsledky zavádění eura u sektoru bank

Bankovní sektor zaznamenal za posledních několik let, počínaje rokem 1989, řadu velkých změn. Nyní leží před bankami problém nové měny euro a potřeba se s touto měnou vhodně vypořádat. Dříve bylo možno v České republice zaslechnout názor, že euro je stejná měna jako jakákoliv jiná volně směnitelná měna, a proto nejsou žádná zvláštní opatření nutná. Tento zjednodušující názor byl však po prozkoumání skutečného stavu věcí nahrazen poněkud složitějším přístupem, který rozlišuje danou problematiku jak z hlediska časového vývoje, tak i z hlediska předmětných změn.

V bankovním sektoru byla tedy přípravám na zavedení eura věnována značná pozornost. Přestože situace byla značně jednodušší pro banky vlastněné peněžními domy působícími v eurolandu či pro pobočky těchto zahraničních bank, ani ostatní subjekty, v čele s „velkou čtyřkou“, nezůstávaly pozadu. Již na konci roku 1998 avizovaly jednotlivé banky svou připravenost vést v euro běžné účty, otevírat termínované vklady, provádět hladké i dokumentární platby či zpracovávat šeky a transakce platebních karet (viz kapitola 4. 3.).

4. 1. 1 *Etapy implementace eura v českém bankovníctví*

Je potřeba si uvědomit, že zavedení společné měny zemí EU a přechodné období trvající do začátku roku 2002 nejsou jedinými důležitými okamžiky, které ovlivní české banky v procesu příprav na tuto událost. V dlouhodobém horizontu lze očekávat následující, kvalitativně odlišné etapy předcházející zavedení společné měny v ČR:

1. Příprava na členství ČR v EU před zavedením společné měny
2. Příprava na členství ČR v EU po zavedení společné měny
3. Členství ČR v EU prozatím bez účasti v kurzovém mechanismu (ERM II)
4. Členství ČR v EU včetně účasti v kurzovém mechanismu (ERM II)
5. Splnění konvergenčních kritérií a vstup do zóny společné měny [14]

Každá z těchto etap bude kvalitativně odlišná a na banky budou v různých etapách působit s rozdílnou intenzitou různé faktory. Etapy 3. a 4. mohou navíc v závislosti na vývoji hospodářské situace a politickém rozhodnutí splynout. Pro strategické úvahy o zaměření aktivit jednotlivých bank pak budou mít význam především:

- A. makroekonomické podmínky jako rámec pro podnikání bank
- B. devizový režim, resp. proces liberalizace pohybu kapitálu (služeb)
- C. změny bankovní legislativy vztahující se ke vstupu ČR do EU
- D. konkurence a regulace ve finančním sektoru jako celku, doprivatizace bank

V první etapě před zavedením společné měny v EU banky poskytující přeshraniční služby, resp. aktivní v mezinárodním bankovníctví, jsou nuceny nabízet svým klientům sortiment služeb v euro, po dobu trvání přechodného období duplicitně s dosud existujícími národními měnami jednotlivých členských zemí zahrnutých v pásmu společné měny. Jakkoli je tento postup nákladný, umožňuje jim alespoň udržení konkurenceschopnosti v dané oblasti.[14]

Během druhé etapy (po zavedení společné měny, ale ještě před vstupem do EU) dojde k uvolnění zbývajících omezení (pohybu kapitálu, ke sjednocení podmínek podnikání subjektů na finančním trhu v ČR, ale i k nárůstu konkurence nebank podnikajících na finančním trhu vůči bankám. V této etapě dojde k největšímu sblížení standardů s EU a v tomto smyslu i k určité konsolidaci domácího trhu včetně doprivatizace většiny strategických subjektů, zejména bank, k legislativním a institucionálním změnám. Zároveň bude toto období klíčem pro úspěch v etapě následující.

Start třetí etapy – tedy samotný vstup do EU – bude doprovázen prudkým nárůstem konkurence nejenom v bankovním sektoru, daným přijetím podmínek podnikání v rámci jednotného trhu – včetně volného vstupu do odvětví a volného poskytování přeshraničních služeb. Proces otevírání českého trhu bude dokončen, což přinese nejenom obrovský konkurenční tlak, v němž obstojí jen ti nejlépe připravení, ale i nezanedbatelné příležitosti k expanzi. Účast či neúčast v kurzovém mechanismu ERM II souběžně s touto etapou či později v zásadě vnese další stabilizující prvek do makroekonomického rámce. [14]

Zde vyvstává také otázka s jakými specifickými náklady musí banky v souvislosti se vstupem do EU počítat. Byly jimi identifikovány následující hlavní skupiny přímých nákladů, viz tabulka č.3.

- Náklady na přizpůsobení informačních systémů
- Náklady na rekvalifikaci pracovníků
- Náklady na úpravu právních dokumentů

Tabulka 4 Přímé náklady bank související se vstupem ČR do EU

Náklady na:	Velké banky	Malé banky	Zahraniční banky
1. Informační systémy	stamiliony – několik mld Kč	10 mil. – 300 mil. Kč	Desítky mil. Kč
2. Rekvalifikace pracovníků	10 – 50 mil. Kč	1 – 30 mil. Kč	Cca 1 – 3 mil. Kč
3. Úpravy právních dokumentů	5 – 10 mil. Kč	1 – 80 mil. Kč	cca 2 mil. Kč
4. další *)	35 – 50 mil. Kč	nespecifikováno	Nespecifikováno

Pramen: Sl. Czesany, Euro, s. 67

**) nové tiskopisy a brožury, úpravy vnitřního provozu a pracovních norem, technologických postupů [3]*

Zatímco předchozí etapy byly z hlediska bank spojeny zejména s náklady a různými nebezpečími spojenými s nutností jejich restrukturalizace a podobně, teprve až závěrečná etapa – tedy vstup do zóny jednotné společné měny – v případě optimální národohospodářské situace může bankám i nebankám přinést to podstatné – očekávanou úsporu transakčních nákladů a další výhody s ní spojené. [14]

4. 1. 2 Dopad eura na bankovní sektor

Největší dopad rozhodně zaznamenaly banky eurozóny a banky čtyř zbývajících zemí patnáctky, na přechod se však musely připravit i banky všech ostatních zemí včetně České republiky, které udržují s evropskou unií obchodní styky.

Banky v České republice velmi pozorně sledují vývoj partnerských bank v HMU. Jsou připraveny sdílet jejich zkušenosti i se poučit z jejich event. neúspěchů a možných chyb. Jsou si vědomy, že právě ony budou muset být připraveny na euro jako první a pomoci svým klientům při přípravě na členství v EU a později v HMU. I české banky se však musely naučit pracovat s eurem

již před jeho zavedením a být připraveny na změny, které nová měna přinesla. Zrevidovaly své strategie a provoz v mnoha oblastech, a došlo či dochází k následujícím změnám (některé body jsou ještě více rozvedeny v následujících odstavcích této kapitoly):

- **cash management:** banky respektují ten fakt, že po roce 2001, budou namísto 11 měn řídit hotovost pouze v jedné měně
- **kurzová rizika:** z krátkodobého pohledu bankám vznikají určité ztráty příjmů plynoucí z devizových operací. Mezi měnami zemí EMU jsou tato kurzová rizika eliminována
- **příprava na růst bankovní konkurence** a další tlak na snižování marží a poplatků
- **půjčky:** se snižováním rizik spojených s cizí měnou a se zvýšením atraktivity půjček z kapitálového trhu se řada firem přestává zajímat o standardní bankovní půjčky a získává úvěrové zdroje z kapitálového trhu. Můžeme předpokládat i zvýšení objemu půjček od zahraničních bank
- **konverze cenných papírů:** nové vládní obligace vydané v členských zemích EMU jsou již emitovány v euro měně a již vydané byly či budou konvertovány do konce přechodného období; subjekty vlastníci tyto cenné papíry nyní zvažují dopad na místní akciové trhy
- **deriváty:** banky a společnosti, které se angažují na trhu s deriváty, si musí uvědomit, že neexistují historické výnosové křivky. Pro tyto účely není předcházející měna relevantní
- **korespondenční vztahy:** z dlouhodobého hlediska se jejich počet sníží, což pro banky znamená ztrátu příjmů z poplatků za poskytované služby
- **bankovní účty:** otevírají se nové účty v euro měně, přičemž účty v národních měnách zemí EMU byly konvertovány na euro; banky jen zvažují, jak zacházet s historickými daty účtu původní měny po konverzi
- **nezbytné přebudování celého portfolia produktů** (vedení účtů, hladké platby, úvěry, řízení aktiv aj.), tak aby zahrnovaly transakce v euru
- **řízení rizik:** je zvažována neexistence historických dat pro euro měnu při modelování rizik; řeší se problém, jak vytvořit výnosové křivky a křivky volatility pro euro měnu
- **problémy týkající se oblasti daňové, účetní a právní:** potenciální zisky/ztráty v souvislosti s konverzí měn členských zemí EMU na euro [14]
- **vypracování dodatků ke středně a dlouhodobým smlouvám s partnerskými bankami v zemích HMU a jejich redenominace do eura**

- poskytování **poradenských služeb** klientům o výhodách používání eura při uzavírání obchodních smluv, fakturaci a placení v oblasti jejich obchodních vztahů s partnery v HMU
- přizpůsobení se **novým evropským bankovním platebním systémům** [8]

Start jednotné evropské měny znamenal hlavně pro řadu zaměstnanců **České národní banky** vysoké pracovní nasazení. Došlo k mnohým změnám, uvedeny jsou ty nejpodstatnější:

- **české devizové rezervy** jsou od 1. ledna 1999 ze dvou třetin uloženy v euru (250,1 mld Kč = 8,3 mld USD = 7,01 mld EUR); euro se tak stalo významnou rezervní měnou [17]
- **úrokové sazby** poskytované na euroúčty se budou odvíjet od základní repo sazby ECB (+/- 3%) [17]
- **cenné papíry**, do kterých ČNB investovala volné devizové prostředky byly na konci roku redenominovány z ECU do eura; jednalo se o sto titulů, převážně dluhopisů, v hodnotě 249 mld Kč = 14 mld DEM
- od 4. ledna 1999 cenné papíry kotovány pouze v euru
- od 1. ledna 1999 v kurzovním lístku nahrazena měna **ECU za EUR**; denně budou uváděny přepočítací poměry měn eurolandu

Dále následující popisované aspekty se našich bank týkají v relativně nižší míře například dopad do informačních a účetních systémů, školení personálu či zajištění informovanosti klientů. Některé dopady pocítí naše bankovníctví až v budoucnosti, po skutečném připojení k Evropskému společenství či po zavedení eura jako naší národní měny (zde vnímáme dlouhodobý horizont s etapami viz kapitola 4. 1. 1.) a jako příklad můžeme uvést výrazné zvýšení konkurence, sjednocení pravidel pro regulaci bank, snížení výnosů ze zajišťovacích instrumentů či směnářských operací. Je ovšem již nyní nutné vnímat důsledky zavedení eura v sektoru bank v eurozóně, s těmito aspekty počítat a připravovat se na ně. [5]

- **dopad do informačních a účetních systémů**, spojený s tím, že původních jedenáct národních měn bylo nahrazeno měnou jedinou, a to eurem. Nejde však o přechod úplný a v některých případech je stále třeba vyjádření v původní podobě používat. Zde je třeba zmínit problematiku přepočtu z národní měny do eura a zpět, především kvůli způsobu provádění platebního styku v původních národních měnách (nejprve konverze do euro, následuje vlastní převod prostředků v euro a zpětná konverze do národní měny). Další poměrně náročnou záležitostí je

zakomponování relativně složitých pravidel pro zaokrouhlování či příprava účetních systémů na to, že u účtů nadále vedených v původních měnách je nutné veškeré pohyby uvádět jak v měně účtu, tak v euro. Informační i účetní systém bylo nutné přizpůsobit pro výkaznictví v nové měně, veškeré časové řady, statistiky a přehledy musely být upraveny tak, aby neztratily kontinuitu a vypovídací schopnost.

- **školení personálu, příprava manažerů** – kromě splnění technických předpokladů pro přechod na jednotnou měnu bylo zapotřebí neméně kvalitně připravit i lidské zdroje. Bylo nutné vyškolit zaměstnance v prvních liniích (front office), aby byli schopni vysvětlovat aspekty a dopady eura (neboť koho jiného se klient bude ptát na novou měnu než své banky), aby byli schopni pomoci při řešení problémů, které s sebou tato konverze mohla přinést a aby byli okamžitě schopni nabídnout každému klientovi dle jeho potřeb některý z nově zavedené škály europroduktů. Stejná pozornost musela být věnována informovanosti pracovníků v zázemí (back office), neboť v návaznosti na změny v účetních a informačních systémech došlo i ke změnám v procedurách, dle kterých probíhá vlastní zpracování jednotlivých obchodů a transakcí. V neposlední řadě bylo nutné proškolit veškerý management a připravit tyto klíčové zaměstnance na řešení výzev, které s sebou euro přinese - každý manažer tak musí být schopen se orientovat v nových podmínkách, musí být schopen využívat výhody a eliminovat rizika, spojená s novým prostředím.
- **zajištění informovanosti klientů** – toto byla oblast, ve které mohla každá z bank v relativně krátkém čase výrazným způsobem vylepšit (ale i zhoršit) prestiž, jakou má v očích veřejnosti. Banky tedy vydávaly informační materiály, snažily se zviditelnit publikováním článků o dopadech zavedení eura, zveřejňovaly ve velkém předstihu širokou nabídku europroduktů, aby demonstrovaly svou připravenost a profesionalitu. Byly zřizovány bezplatné telefonní linky, na kterých specialisté odpovídali na nejrůznější otázky, týkající se eura. Jednotlivé banky věnovaly euru velkou část obsahu svých webových stránek, byly zveřejňovány e-mailové adresy, na které bylo možné zasílat svoje otázky. Žádná z bank si nemohla dovolit tento aspekt pominout, neboť šlo o velmi významnou zbraň v probíhajícím konkurenčním boji.
- **vývoj nových produktů** – také zde se jednotlivé peněžní domy předháněly v tom, jak širokou nabídku europroduktů a v jakém časovém předstihu kdo zveřejní. Přestože nešlo o nové produkty v pravém slova smyslu, ale spíše o produkty již známé, poskytované v nové měně, byla jejich přípravě věnována maximální pozornost.

- **právní ošetření** – tento dopad lze rozdělit na dvě části – tou první bylo provedení právní analýzy dopadů přechodu na euro na stávající produkty, na platnost již uzavřených kontraktů. Na základě výsledků těchto analýz bylo nutné provést v dostatečném předstihu určité úpravy, jako příklad lze uvést uzavírání dodatků k úvěrovým smlouvám, u kterých bylo nutné změnit odkaz na původní národní referenční sazby. Druhou částí bylo právní ošetření nově vznikajících europroduktů, neboť euro s sebou přineslo i novou legislativu a pravidla svého fungování.
- **zvýšení konkurence** – zde je možné nalézt mnoho argumentů, podporujících uvedené tvrzení. Díky zavedení eura došlo ke zprůhlednění trhu a je možné mnohem snadněji porovnávat podmínky jednotlivých bank. Vytvoření velkého trhu s jednotnou měnou znamená jeho další atraktivnění pro subjekty podnikající ve finanční sféře, takže je možné předpokládat další zvýšení angažovanosti velkých multinacionálních finančních korporací. Se zavedením eura začíná také docházet ke sjednocování legislativy, upravující fungování finančních institucí, začínají být sjednocována pravidla pro regulaci bankovního sektoru - to vše přispěje k homogenizaci trhu a snazšímu porovnání kvality a výkonnosti jednotlivých bank.
- **snížení výnosů** – toto je skutečnost, která přímo vyplývá z podstaty zavedení jednotné měny. Téměř ve všech případech, kdy zavedení eura představuje úsporu pro podniky či občany, jde tato úspora na úkor výnosů bank. Peněžní domy tak přijdou o velkou část výnosů ze zahraničních plateb (neboť lukrativní korespondenční bankovníctví bude nahrazeno mnohem méně výnosnými clearingovými systémy). Zmizí i velká část příjmů ze zajišťovacích operací, neboť se již nikdo nebude muset jistit proti riziku pohybu kurzu mezi jednotlivými národními měnami (zůstane pouze riziko kurzu euro vůči out měnám). Podobně se sníží i výnosy ze směnářských operací. Výrazný dopad bude mít i postupné snížení počtu účtů, neboť místo jedenácti účtů v národních měnách bude nyní stačit firmě jeden účet vedený v euro - s tím také souvisí snížení průměrných zůstatků na účtech (neboť jeden účet lze balancovat mnohem efektivněji) a tedy úbytek levných zdrojů, poklesnou i výnosy z poplatků, účtovaných za vedení účtů. Vzhledem ke zvýšení konkurence, popisovanému v předchozím bodě, dojde také ke snížení úrokových a servisních marží.

Pokud shrneme výčet předchozích bodů, není výsledná bilance pro banky příliš příznivá. Dopady eura lze zhruba rozdělit na aspekty představující zvýšení nákladů a aspekty představující snížení

výnosů. Například ve středně velké bance tyto náklady jsou odhadnuty v řádu stovek miliónů. Jen příprava nových produktů si vyžádá kolem 50 miliónů a změna informačních systémů stamilióny korun. Obchodní zásady Evropské unie mluví ovšem o tom, že by se tyto náklady na zavedení evropské měny neměly promítnout do cen produktů. Na ceny služeb bude mít vliv i konkurenční porovnání se zahraničními bankami. S největšími ztrátami přitom evropské banky počítají v období prvních tří let.

V souvislosti se zavedením jednotné měny je významným krokem co nejrychlejší ukončení privatizace bank. České banky tento krok posílí a pomůže jim lépe proniknout na evropský trh.

Pro jednotlivé banky tedy euro představuje kromě nových možností i minimálně stejnou porci nových hrozeb, přičemž záleží na každé z nich, jak se s obojím vyrovná.

4. 1. 3 *Vliv eura na platební styk*

Jednou ze základních podmínek zavedení nové měny a zajištění fungování měnové unie jako takové byla i otázka zabezpečení platebního styku v reálném čase v zóně eura. To znamenalo přizpůsobení stávajících clearingových systémů potřebám nové měny, ale i vytvoření zcela nového systému včetně úprav mezinárodního systému SWIFT, (podrobnější charakteristika v kapitole 2. 3.)

České banky mají v současné době několik možností, jak realizovat platební styk s členskými zeměmi HMU; prakticky všechny jsou více či méně využívány.

Jedním ze způsobů stále zůstává klasický correspondent banking, kde však došlo k významnému snížení počtu účtů vedených u partnerských bank. Účty v národních měnách byly nahrazeny menším počtem účtů v euru. Jeden účet má vždy charakter clearingového účtu, ostatní jsou využívány pro obchodní platby. Vzhledem k tomu, že se české banky doposud nemohou stát přímými členy evropských platebních systémů, volí otevření euro účtu u některé významné banky v některé zemi HMU (nejčastěji SRN). Takový účet pak slouží jako vstupní brána do evropských platebních systémů, neboť jeho prostřednictvím se mohou banky stát přidruženými členy jak národního clearingového systému, tak i systému EBA.

Touto cestou šla například Investiční a Poštovní banka, a. s. Ve fázi přípravy na euro výrazně přehodnotila počet svých účtů vedených u bank v zemích HMU; ten byl snížen z 18 na 11. Hlavním clearingovým účtem se stal účet vedený u Commerzbank, jejímž prostřednictvím se IPB, a. s. stala přidruženým členem jak systému EAF II, tak i systému EBA.

Banky nezaznamenaly žádné problémy s technologickou částí zavedení eura, v dalších oblastech však existují rezervy. Být připraven na euro znamená nejen zvládnutí všech transakcí v euru, ale především maximální využití všech tržních příležitostí, které nová měna nabízí. Banky proto věnují mimořádnou pozornost globálním souvislostem nové měny a kladou velký důraz na komunikaci jak uvnitř banky, tak se svými klienty.

Postupující příprava na členství v EU (HMU) přináší bankám novou realitu:

- nové obchodní příležitosti
- měnící se požadavky klientů
- nové distribuční kanály
- měnící se technologie
- nové regulační prostředí
- nové řízení rizik

V praxi to bude vyžadovat existenci a rozvoj transparentních právních struktur. Velkým problémem a nákladnou záležitostí bude i modifikace stávajících systémů i zavádění nových. Bude to o to složitější, že wholesaleový a retailový trh bude čelit různým změnám v různých časových obdobích. Platební styk však zůstane srdcem finančního a ekonomického prostředí.[8]

4. 2. Důsledky zavádění eura u sektoru podniků

Pro evropské firmy zavedení eura znamená zjednodušení platebního styku, zprůhlednění cenové hladiny v jednotlivých členských zemích měnové unie a vylepšilo konkurenční postavení Evropy vůči Spojeným státům a Japonsku.

Se základními informacemi o EU (HMU) a o nové měně euro by se měly rychle seznámit i české podnikatelské subjekty a naučit se s nimi pracovat. Ze zavedení eura sice pro ně žádné povinnosti nevyplynuly, ale z některých údajů vyplývá, že se poměrně rychle dostávají pod tlak svých partnerů ze zemí HMU, aby na novou měnu přešly co nejrychleji. Takový přechod přináší řadu výhod – zjednodušení vedení účtů, snížení nákladů spojených s vedením účtů, zlepšení řízení likvidity atd. Některé firmy se naučily využívat novou měnu velmi rychle a zbavily se tak rizik ze vzájemného kolísání kurzů původních měn. Zodpovědný podnikatel by měl sám již nyní položit svým partnerům otázku, pokud tak doposud neučinil, zda a kdy uvažují o zavedení eura do vzájemného platebního styku. Euro představuje určité problémy především pro banky, ale přinese zároveň řadu nových strategických příležitostí právě firmám, které jsou dostatečně informované a připravené na danou změnu. [14]

Dopady z hlediska strategie:

- nové příležitosti na trhu
- strategie stanovování cen
- ztráta produktů a služeb
- vytvoření nových produktů a služeb
- změna volatility trhu
- dopad na konkurenci
- dopad na zákazníky

Dopady z hlediska provozu:

- modifikace provozních postupů
- řízení rizik
- platební systémy
- informační systémy
- účetnictví
- daňové a právní záležitosti
- komunikace
- školení a lidské zdroje

Vytvoření rozsáhlé zóny s jednotnou měnou má a bude mít na firmy v České republice několikerý dopad i díky geografické a ekonomické blízkosti Německa a Rakouska, což jsou dvě země první vlny Evropské měnové unie.

První dopad zavedení eura pocítují české firmy v případě, kdy firmy z členských zemí EMU vyvíjejí nátlak na své dodavatele a **požadují kompatibilitu s euro**. Žádají například vystavování faktur a provádění plateb v euro. Například Siemens uvedl, že upřednostňuje dodavatele uvádějící ceny v euro a fakturující platby v euro, neboť euro je základní měnou společnosti. Se zavedením euro Siemens očekává úspory řádově ve výši 35 mil. DEM ročně plynoucí ze snížení nákladů na zajišťovací operace (hedging) a ze snížení nákladů na konverzi měny. [19]

Dalším důvodem je **průhlednost cen**. Pro české firmy prodávající zboží do členských zemí EMU není již možné uplatňovat rozdílné ceny zboží prodávaného do Francie proti cenám zboží prodávaného do Německa, neboť ceny uváděné v euro jsou pro zákazníky lehce srovnatelné. Výhodou je naopak vedení jednoho ceníku, což vede k určitému snížení provozních nákladů. Společnosti, které využily příležitosti a jako první nabídly ceny výrobků uváděné v euro, získaly značné strategické výhody.

V době od 1. ledna 1999 do 1. ledna 2002 obchodní společnosti využívají při obchodování v členských zemích EMU své národní měny a rovněž euro. Některé nadnárodní společnosti podnikající v České republice pracují tedy nejméně se třemi měnami: s euro, s českými korunami a například s německými markami.

Řada českých společností má účasti, přidružené společnosti a pobočky v členských zemích EMU. Tyto subjekty se potenciálním dopadem euro měny přímo zabývat musely. Vystala řada otázek ohledně **vedení účetnictví a vyhodnocování výkazů**, ve dvou či ve třech měnách, a daňového dopadu, zda převádějí peníze nyní snadněji, či se jim snížily náklady na tyto transakce včetně snížení bankovních výloh.

České firmy nemohou přihlížet a argumentovat tím, že Česká republika není a ještě nějakou dobu nebude členem Evropského společenství nebo EMU. Musí neustále **analyzovat vliv jednotné měny na obchodní činnost jak z hlediska strategie, tak provozu i systémů IT**.

4. 2. 1 Obchodujeme v euro z pohledu společnosti Český Telecom, a. s.

Zavedení eura v tomto sektoru můžeme prezentovat příkladně na společnosti Český Telecom, a. s. (ČT). [8]

ČT je významným dovozcem, jeho investice v roce 1999 dosahovaly téměř 20 mld CZK, z toho 1/3 v cizí měně, převážně v euru.

Aby se dobře připravil na zavedení eura, již od roku 1998 připravoval své zaměstnance na tuto změnu. Útvar Treasury začal více spolupracovat s jinými útvary v podniku, převážně s finanční účtárnou. Informovanost dále plynula z veřejně dostupných informací, tedy denního tisku, odborných periodik apod., z konzultací s bankéři, tematických školení či konferencí bank pro jejich klienty.

Na podzim roku 1998 si ČT otevřel ECU účet, jehož automatická konverze byla provedena k 1. lednu 1999. Cash Management tak od tohoto data řídí i euro účty. V prvním kvartálu roku 1999 otevírá jen euro účty a provádí konverze účtů jiných národních měn zemí EMU na euro účty. Ve čtvrtém kvartálu ruší účty zemí eurozóny. Ponechává pouze některé DEM účty se „živými“ operacemi. Cílem je již od počátku roku 1999 platit výhradně v euro měně, tedy uskutečňovat hladké zahraniční platby. Bohužel většinu faktur získává od dodavatelů nadále v lokálních měnách. Euro se prosazovalo na dodavatelské straně postupně, jejich zvyklosti se měnily pomalu resp. dobíhaly sjednané investiční kontrakty. ČT může konstatovat, že při vlastním platebním styku v nové měně nenastaly problémy. S čím zatím společnost nemá zkušenosti, to jsou jiné instrumenty – dokumentární akreditivy a inkasa, záruky atd.

Již nyní pocítuje výhody ze zavedení společné měny resp. euro účtů:

- **soustředění hotovosti** – efektivnější Cash-Management, vyšší úrokové výnosy
- **úspora poplatků z vedení účtů** (pro ČT prakticky irelevantní efekt)
- **vlastní účet i pro méně frekventované měny eurozóny (liry)**
- **zprehlednění struktury účtů, účtové osnovy**

Na finančním trhu typu FOREX, kotace spotů a forwardů probíhá bez obtíží v euru a to od března, v únoru ještě sporadicky vše bylo realizováno v DEM měně. Obchody minulých období se nechaly doběhnout v DEM či proběhla konverze na EUR, záleželo vše jen na dohodě s bankou.

Problémy nenastaly ani na samotném peněžním trhu, kde úrokové sazby byly podobné, resp. stejné, jako v měně DEM. Všechny produkty byly od počátku k dispozici.

Na kapitálovém trhu DEM obligace byly překonvertovány k 1. lednu 1999 na EUR, jejichž parametry byly zachovány. Custody banky umožnily společnosti, aby si vybrala měnu pro výplatu kuponů a jistin. Drobné problémy vznikly až při odprodávání částí emisí, kdy vyvstal problém zaokrouhlování.

Největší výhody ČT pocítuje na finančním trhu. Jednak v úspoře transakčních nákladů, které jsou uskutečňovány ve větších objemech a zároveň méně často, jednak ve výrazné eliminaci svátků a také eliminaci kurzového rizika pro EMU měny.

Zahraniční úvěry, převážně DEM úvěry, již byly splaceny v EUR, někdy díky návrhu ČT.

Telefonní příjmy se účtovaly dle pravidel Telekomunikační unie v SDR, a poté byly převedeny dle kurzovního lístku na dohodnutou měnu pro placení. Uplatňovány jsou bilaterální vztahy, jejichž platební měnou je velmi často USD. Se zeměmi eurozóny jsou telefonní poplatky vyrovnávány v EUR (Německo, Francie, Lucembursko), se zbylými 8 státy EMU v USD.

Problém nastal v úseku **finančního účetnictví**. Vyvstala otázka, jak účtovat faktury zemí EMU vystavené v národních měnách. Buď tedy účtovat faktury nadále v národní měně z důvodů přehlednosti a snadného dohledání. Problém tu nastal s párováním částek. Druhým řešením bylo fakturovat v EUR, tento způsob byl doporučován pro velká množství dokladů, kde odpadá problém s párováním částek, tedy odpadá obtížnější účtování, které je méně přehledné z hlediska zpětného dohledávání. Stávající verze neumožňovala při účtování dokladů (faktur) nastavit měnu faktury odlišnou od měny placení, proto ČT upřednostnil první variantu účtování, kde bohužel nebylo možné použít standardní nástroje pro párování položek. Bylo nezbytné doprogramovat párovací program (s použitím přepočítacích koeficientů) pro automatizaci párování položek v národních měnách

placených z euro účtu. Načítání elektronických EUR bankovních výpisů potom probíhalo bez specifických problémů.

Co se týče celkových dojmů a zkušeností, lze konstatovat, že **přechod na euro** proběhlo téměř **bezproblémově**. Výhody společné měny euro jsou v mnoha oblastech hmatatelné a ekonomicky přínosné. Pokud někde problémy byly, pak byly překonány. Vystává otázka, zda bude bezproblémový i rok 2002, kdy bude končit přechodné období.

Do budoucna bude měna euro pro ČT jen výhodou. Společné bankovky umožňují menší potřeby držby hotovosti v podnikových pokladnách, znamená to tedy další úsporu nákladů. Společné mince bude možné použít i v našich automatech. Bankomaty jsou nastavitelné na 16 mincí, v současné době je jich využito 6. Je tedy víc než jisté, že automaty budou nastaveny i pro použití měny euro.

4. 2. 2 Přechod podniků na euro z hlediska faktoru časového

Klíčovou otázkou pro podnik je, zda přecházet na euro dříve, tedy počátkem přechodného období, nebo později, tedy až k jeho konci. Přitom je důležité, aby každý věděl, že s eurem jako nejvýznamnější cizí měnou musí počítat v plném rozsahu od 1. ledna 2002, kdy už existence národních měn neuvažujeme.

České podniky **přecházejí již nyní na euro**, aby mohly obchodovat s velkými společnostmi, které již tento přechod provedly. Tam dojde ke značnému zjednodušení obchodování a investování v rámci EMU. Také se **eliminují jejich náklady na používání jedenácti měn**. Pokud mají účast na finančních trzích, tento fakt je přímo nutný, protože finanční trhy v EU přešly na euro již v roce 1999. Dalším důvodem může být nedostatek zdrojů např. v informační technologii, snaží se tomuto problému předejít včasným přechodem. Některé firmy se budou chtít vyhnout potížím na poslední chvíli, neboť k převedení dojde v každém případě do roku 2002. Chtějí také ukázat navenek pozitivní a vhodný image podniku a také zjednodušit interní účetnictví a výkaznictví společnosti se zahraničními dceřinými společnostmi. Důvodem je již zmíněná konkurence, které chtějí předejít a také, aby mohly řešit projekty s termínem přesahující rok 2002.

Druhou variantou je, že české podniky teprve **budou přecházet na euro**. Důvodů je opět několik. Jednak **očekávají jasnější prostředí, standardní řešení realizace přechodu**, aby se vyhnuly nákladným a složitým zpracováním ve dvou nomináliích. Také mohou mít **velký podíl hotovostních transakcí**, či aby lépe obchodovaly se zákazníky, kteří budou pravděpodobně obchodovat v hotovostních **národních měnách**, dokud nebudou zavedeny bankovky a mince.

Pro české podniky je zavedení společné měny euro v sousedních zemích velkou výzvou. Jakkoliv bude Česká republika potřebovat ještě asi jedno desetiletí, aby se mohla do zóny eura zapojit, „eurizaci“ českého hospodářství musíme očekávat daleko dříve. [19]

4. 3. Důsledky zavádění eura u fyzických osob

I když je to už více jak rok, co mohou obyvatelé jedenácti evropských zemí sledovat v obchodech ceny v nové měně euro, a tudíž snadno srovnávat, kolik co stojí doma i v cizině, i když mohou kartami v euro také platit, málokdo tomu věnuje pozornost.

Počínaje prvním lednem loňského roku obohatily nabídku **bank produkty** související se zaváděním nové evropské měny – euro. Pro majitele devizových účtů i pro ty, kteří si je chtějí otevřít, se tak otevřela velká šance, jak **zjednodušit a zpřehlednit hospodaření se svými financemi**. To se týká i lidí, kteří po Evropě cestují. Euro zatím však nevystupuje ve formě hotovostních peněz, ale pouze ve formě bezhotovostní. [13]

Ještě větší výhody přináší nová evropská měna pro **majitele mezinárodních platebních karet**. Ti totiž mohou platit přímo v euru. To znamená, že držitel karty, ať se bude vyskytovat kdekoli, všude mu odpadnou opět směnárenské poplatky, navíc si nebude dělat starosti nad svým účtem a přepočítávat, jestli mu ubyla z účtu ta správná suma. Pokud by měl například markový účet a platil z něj jednou ve Francii, podruhé v Itálii, pak by musel počítat kurzy a s kalkulačkou strávit navíc čas nad výpisem z účtu. Nyní bude mít možnost přímo v obchodě požádat o cenu v euru (ta bude většinou už na výrobku uvedena) a zaplatit ji. Tato suma se mu pak odečte z účtu bez ohledu na to, v které zemi Eurolandu nakupoval.

Podobné pravidlo platí i pro ty, kteří devizový účet nebo mezinárodní platební kartu nemají, ale dávají přednost šekům. Jejich použití je poměrně časté, protože jsou mnohem bezpečnější než hotovostní bankovky. U **eurošeků** přibude další výhoda. Ten, kdo plánuje cestu po Evropě, nemusí mít část peněz v markách, část ve francích, vystačí s eurošekem, jímž **zaplatí kdekoliv**, nebo si jej opět bez směnárenských poplatků vymění za peníze té které země.

Pro **majitele devizových účtů**, kteří drží část úspor v markách, část ve francích, další část v jiné měně, se nyní mění také spousta věcí. Jednak se jim nevyplatí spekulovat na pohyby kursů těchto měn, protože ty se už nikdy nezmění. Jsou vázány provždy přepočítacím koeficientem k euru, a tudíž se konverze úspor marek do franků stává zbytečnou a spíše prodělečnou operací. Pokud se již tak nestalo, pak se velmi rychle sjednotí i úrokové sazby na účtech všech jedenácti měn. Euro má totiž svou centrální banku a ta nahrazuje národní banky Eurolandu i ve stanovování klíčových úrokových sazeb.

Tabulka 5 Úrokové sazby pro vklady v euru (v ekvivalentu do 100 tis. Kč, v %)

Banka	Běžný účet	Termínovaný vklad				
		1 týden	1 měsíc	3 měsíce	6 měsíců	1 rok
Česká spoř.	0,5	-	2,5	2,47	2,4	2,4
ČSOB	0,9	1,4	1,8	-	-	-
IPB ^{*)}	1,9	-	2,31	2,3	2,28	2,26
KB ^{*)}	1,5	-	2,32	2,11	2,05	2,01
Union banka	1,2	-	1,8	2,2	2,9	3,0

^{*)} sazby platí pro pevně úročené termínované vklady

Pramen: HN, Euro přináší i lidem řadu výhod [13]

Euroúčty nabízejí všechny banky, které nabízejí devizové účty. Liší se však v tom, jak přeměňují nynější devizové účty na euroúčty. **Komerční banka** převádí na požádání bezplatně všechny devizové účty na euro, přičemž číslo účtu zůstane zachované. Automaticky tato operace probíhá jen u účtů vedených v ECU, u ostatních se o to musí požádat.

Investiční a poštovní banka podobně jako Union banka nabízí možnost uzavřít dosavadní devizový účet a založit si nový v euru. Tato operace bude opět bezplatná.

Česká spořitelna zavádí takzvané kombinované euroúčty z dosavadních devizových účtů. Jejich číslo se měnit nebude, ale budou vedeny zároveň v původní národní měně a v euru. [13]

Přestože jsou ceny v českých obchodech uváděny v korunách, tuzemské banky již loni pocítily zavádění společné měny, a to především v **devizové oblasti**, kde byly nuceny vytvořit **novou nabídku produktů** tak, aby byla pro ně i pro klienty dostatečně výhodná. Následující nabídku zařadila mezi své euro produkty Komerční banka, můžeme ovšem vnímat ten fakt, že produkty jiných bank jsou nebo budou vesměs podobné. [5]

- **běžné účty v euro** – tyto účty je možné si zřídit na všech obchodních místech od 1. ledna 1999, a to za podmínek velmi podobných všem ostatním běžným účtům. Pro klienty, kteří chtěli používat euro již od prvních okamžiků jeho vzniku, nabízela banka možnost požádat o zřízení účtu již v prosinci 1998 s tím, že účty byly otevřeny hned 1. ledna 1999. Řešením bylo též založení běžného účtu v ECU, který byl automaticky k 1. 1. 1999 převeden na účet v euro. Banka nabízí bezplatné převedení devizového účtu v měně in do euro, podobně i založení prvního běžného účtu v euru provede banka zdarma. Do doby fyzického zavedení bankovek a mincí euro je však možno disponovat s prostředky na účtě pouze bezhotovostní formou - příkazy k úhradě, trvalými příkazy, prostřednictvím šeků či platebních karet.
- **běžné účty v in měnách** – jde tedy o účty v měnách, jejichž kurzy byly k 1. 1. 1999 neodvolatelně zafixovány na euro. U těchto účtů došlo k tomu, že banka automaticky sděluje na výpisech z účtu zůstatek nejen v měně účtu, ale i v euro.
- **hladké platby** – pro realizaci zahraničního platebního styku se zeměmi eurolandu je nabízeno jeho provádění formou hladkých plateb v euru. Tyto jsou prováděny v souladu se *Směrnicí č. 97/5/ES Evropské unie a Evropského parlamentu z 27. 1. 1997 o zahraničním platebním styku*. Přestože Česká republika není členem měnové unie a uvedená směrnice není pro ni závazná, je nutné v ní zakotvené zásady respektovat, aby banka mohla nabídnout konkurenceschopné služby. Mezi základní nové zásady patří především lhůta zpracování max. 5 pracovních dnů (jde o tzv. end - to - end lhůtu, tedy od data zatížení účtu plátce do data připsání prostředků na účet příjemce), levnější provedení platby v porovnání s původním stavem, zamezení dvojího

zpoplatnění či nárok na refundaci platby v případě, že tato platba nebyla doručena příjemci v rámci předepsané lhůty.

- **dokumentární platby** – tedy dokumentární akreditivy a dokumentární inkasa, které zaručí klientům větší jistotu při zahraničním platebním styku a umožní jim využívat výhody zbožového financování. Již od 1. 10. 1998 bylo možné vystavovat na základě příkazu klienta dokumentární akreditivy v euro, resp. avizovat/potvrzovat dokumentární akreditivy ve prospěch našich klientů, za předpokladu, že úhrady měly být prováděny až po 1. 1. 1999. Od 1. 10. 1998 bylo též možné požádat o bezplatnou změnu stávající cizí měny uvedené v platebním instrumentu na euro.
- **zahraniční šeky** – z oblasti šeků nabízí banka svým klientům bankovní šeky v měně euro, kterými mohou hradit svoje závazky za zboží a služby, ať již obchodní či neobchodní povahy. Banka také umožňuje svým klientům, aby vystavovali soukromé šeky na euro a používali je pro úhradu svých závazků. Pro soukromé i služební cesty je možno se vybavit cestovními šeky v euro. Pokud klient dostane od svého obchodního partnera nebo jiné osoby zaplacen šekem v euro, banka mu tento šek proplatí buď okamžitě, příp. převezme tento šek k inkasu.
- **termínované účty v euro** – od 1. 1. 1999 je možné si zřídit i termínovaný účet v euro, a to s pevnou či pohyblivou sazbou. Disponování s prostředky na účtu je opět, podobně jako u běžných účtů v euro, omezeno na formy bezhotovostního placení.
- **zajištění kursového a úrokového rizika** – prostřednictvím tradingu banky je možné využívat celé spektrum produktů k zajištění kursového i úrokového rizika, od spotových a forwardových obchodů přes depozita a krátkodobé úvěry uzavírané na finančním trhu až po opce a další složené deriváty.
- **úvěry v euro** – obdobně jako dříve v měnách in, nabízí dnes banka v euro celou šíři úvěrových produktů - na oběžné prostředky, na investice i na profinancování zahraničně-obchodních aktivit. V euru je možné dnes získat i kontokorent či hypoteční úvěr.

- **bankovní záruky v euro** – opět ve stejném rozsahu jako dříve záruky v měnách in. U dobrého klienta je banka ochotna převzít záruku za předloženou nabídku, za dobré provedení práce, za vrácení zádržného, za vrácení akontace i za plnění finančních závazků.

Kromě nabídky europroduktů věnovala banka mimořádnou pozornost i informovanosti svých klientů a osvětové činnosti obecně. Jednou z aktivit byla pravidelná rubrika „**Co chcete vědět o euru**“, uveřejňovaná od 9. června do 31. prosince 1998 v Hospodářských novinách. Po třicet týdnů zde expert Komerční banky na otázky Evropské unie, JUDr. Michal Tomášek, odpovídal na dotazy, týkající se různých aspektů zavedení společné měny - od podoby nových peněz, přes smluvněprávní vztahy, účetnictví a počítačový software až po dopady na bankovní služby a produkty. Všechny tyto odpovědi jsou součástí jeho nově publikované knihy „*Právní základy evropské unie, 1. vyd., Bankovní institut, 1999*“,

Druhou aktivitou je činnost **Euro Info Centra v Hradci Králové**, které je součástí sítě evropských euro info center a funguje pod záštitou Komerční banky. V tomto informačním centru lze získat detailní informace, týkající se činnosti evropských společenství. Informační zdroje jsou koncipovány tak, aby byly využitelné pro činnost banky i pro potřeby podnikatelské sféry. Euro Info Centrum se soustřeďuje především na následující činnosti:

- poskytování informací o podmínkách podnikání v EU
- vyhledávání platné legislativy EU – regulace cen, daň z přidané hodnoty, celní předpisy, platné normy, možnosti získání licencí a certifikátů, transfery technologií
- vyhledávání vhodných partnerů pro obchodní a výrobní spolupráci
- technická pomoc pro zapojení do aktuálně vypisovaných projektů EU s možností finanční podpory programu PHARE
- aktuálně vypisované tendry – veřejné nabídky
- pořádání seminářů na aktuální témata z oblasti bankovních služeb a podmínek podnikání v zemích EU
- informace o událostech v rámci Evropské unie – základní přijaté dokumenty, nejnovější zprávy ze všech oblastí života EU, z jednání Komise EU a Parlamentu EU, prognózy a navrhovaná opatření ve vztahu k již přijatým závěrům apod.
- poskytování kontaktů a informací o zdrojích zabývajících se problematikou EU i v zahraničí [5]

5. Závěrečné zhodnocení vývojové cesty k euru a možnosti využití u sektoru bank, podniků a fyzických osob

Tato práce je rozdělena do dvou částí, kde první část, kapitola 1. a 2., podává stručný nástin měnové integrace v Evropské unii, která vyústila v zavedení společné měnové jednotky euro. Základní mezníky cesty k euru lze charakterizovat následně.

Za první stupínek tohoto odvážného projektu lze pokládat 1. leden 1958. Toho dne vstoupily v platnost tzv. **Římské smlouvy**, nazvané podle místa podpisu, zakládající také Evropské hospodářské společenství. Šest států – Francie, Německo, Itálie, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko – se rozhodlo urychlit svůj ekonomický růst vytvořením území volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu mezi členskými státy. O měnové unii zakládající dokument zatím nehovoří, kromě dvou krátkých kapitol, které jsou součástí Římské smlouvy. Zabývaly se koordinací hospodářské politiky a platební bilancí.

V šedesátých letech došlo ke skutečnému posílení ekonomik členských států. V roce 1962 se rozhodly provádět společně také **zemědělskou politiku**. O dva roky později byl založen Výbor guvernérů ústředních bank ES, který měl za úkol zajišťovat výměnu informací a stanovisek, které se týkají otázek spadajících do působnosti ústředních bank. V červenci 1968 pak byla završena mezi zakládajícími státy **celní unie**. Byla zrušena vnitřní cla a zavedena společná vnější jako základní předpoklad společného trhu.

V prosinci 1969 se sešel v Haagu summit vrcholných představitelů členských států EHS a přijal záměr prohlubovat dále integraci s cílem vytvoření hospodářské a měnové unie. Vypracováním konkrétního projektu byla pověřena skupina expertů pod vedením Pierre Wernera. Ten předložil v říjnu 1970 **plán na zřízení hospodářské a měnové unie ES**. Projekt byl syntézou různých návrhů projednávaných na konferenci ES v Haagu. Podle něj se hospodářská a měnová unie měla uskutečnit v průběhu deseti let, ale světová měnová krize v roce 1971, ropná krize o dva roky později, a rozdílné zájmy evropského společenství nakonec způsobily, že k naplnění tohoto plánu, označovaného jako Wernerova zpráva, nedošlo.

V sedmdesátých letech se Evropské hospodářské společenství rozšířilo o **Velkou Británii, Irsko, Dánsko a Řecko**. Tzv. Basilejská dohoda stanovila flukтуаční pásmo pro měny šesti zakládajících států mezi sebou navzájem ($\pm 2, 25\%$). Rada ministrů 21. března 1972 omezila na polovinu (tzn. $\pm 1, 125\%$) povolenou maximální odchylku vzájemného kolísání měn zemí EHS. Tímto společným evropským postupem se vytvořil kurzový mechanismus, který se v grafickém zobrazení podobal hadu. Podle této asociace dostal zmíněný mechanismus název „**had v tunelu**“. V březnu 1973 dochází díky další devalvaci dolaru k rozpadu **Brettonwoodského systému**.

V dubnu 1973 byl založen **Evropský měnový fond**, který měl za úkol zintenzivnit měnovou spolupráci mezi členskými zeměmi a vytvoření základny pro Evropský systém ústředních bank, z kterého měla vzniknout budoucí centrální banka Evropského společenství. Cíle Evropského měnového fondu se však nepodařilo naplnit. Potřeba pevnějších měnových vztahů mezi partnery vzrůstala. Myšlenka „zóny měnové stability“ přišla několik měsíců před vznikem **Evropského měnového systému**, který vstoupil v platnost 13. března 1979. Jedním z hlavních úkolů bylo **zavedení nové zúčtovací měnové jednotky ECU**, uměle konstruované vztažné veličiny, která vzniká z koše složeného z určitých podílů měn členských států.

V roce 1986 se Evropské společenství rozšířilo o dva nové členy, **Portugalsko a Španělsko**, na celkový počet dvanáct, a začalo se o něm hovořit jako o „evropské dvanáctce“. Dověření hlavního cíle – jednotného trhu zboží, služeb, pohybu pracovní síly a kapitálu, s konečným cílem vytvoření Evropské unie – se zdálo být na dosah. Cesta k němu je popsána v tzv. **Bílé knize**.

Vzniku samotné Evropské měnové unie předcházela zpráva skupiny expertů vedená předsedou Komise ES Jacquesem **Delorsem** z dubna 1989. Kromě popisu konečného stavu hospodářské a měnové unie a jejich minimálních institucionálních předpokladů obsahovala konkrétní návrhy, jak ve třech etapách dosáhnout cíle jednotné měny ES. V červnu byla na zasedání Rady ES v Madridu Delorsova zpráva přijata, a na jejím základě bylo rozhodnuto o zahájení první etapy vytvoření Hospodářské a měnové unie k 1. červenci 1990.

7. února 1992 byla podepsána Smlouva o Evropské unii, tzv. **Maastrichtská**, která vstoupila v platnost 1. listopadu 1993. Jedním z hlavních cílů Evropské unie byl vznik hospodářské a měnové unie, a podmínkou jejího vzniku se stala jednotná měna zúčastněných států. V roce 1995 přijaly

členské státy tzv. **Zelenou knihu** obsahující praktické kroky k jejímu zavedení. Samotný scénář přechodu hospodářské a měnové unie je v Maastrichtské smlouvě rozdělen **do tří etap**:

- **první etapa** (od 1. července 1990 do 31. prosince 1993) stanovila požadavek na dokončení liberalizace při pohybu kapitálu. Znamenalo to zákaz všech omezení pohybu kapitálu a zákaz omezení plateb mezi členskými státy navzájem a mezi členskými státy a třetími zeměmi. Zavedením jednotného vnitřního trhu zemí EU v podstatě zanikly dosavadní překážky vzájemného pohybu zboží, služeb, kapitálu, pracovních sil a podnikatelských aktivit.
- **druhá etapa** (od 1. ledna 1994 do 31. prosince 1998) měla za úkol přijmout opatření vedoucí k nezávislosti centrálních bank, dosáhnout výrazného pokroku ve fiskální a měnové konvergenci členských zemí EU a vysokého stupně cenové stability. S úkolem koordinovat měnovou politiku členských států do doby, než bude založena Evropská centrální banka, byl založen Evropský měnový institut se sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem. Jeho hlavními úkoly byla příprava zavedení budoucí jednotné měnové politiky; zesílení koordinace měnových politik; dohled na Evropský měnový systém a na vývoj ECU; konzultativní a poradenská činnost, a úschova a správa devizových rezerv centrálních bank členských států EU.

Evropská centrální banka je datována ke dni **3. května 1998** v Bruselu na zasedání šéfů vlád zemí EU, kde došlo zároveň k rozhodnutí, že jednotná měna **EURO** bude zavedena s účinností od 1. ledna 1999, a bude se jí účastnit jedenáct z patnácti členských zemí EU. Šlo o Spolkovou republiku Německo, Francii, Belgii, Nizozemsko, Lucembursko, Irsko, Portugalsko, Španělsko, Rakousko, Finsko a Itálii. Velká Británie, Švédsko a Dánsko se rozhodly připojit k jednotné měně kolem roku 2002, přestože splnily všechna tzv. **konvergenční kritéria** vyplývající z **Maastrichtské smlouvy**. Tedy stanovenou cenovou stabilitu, dodržování rozpočtové disciplíny ve veřejných financích, účast v mechanismu směnných kurzů a stanovenou odchylku v úrokových sazbách. Řecko kritéria vstupu neplnilo, a o jeho připojení ke společné měně se v té době neuvažovalo.

- **třetí etapa** (od 1. ledna 1999). K tomuto datu začala Evropská měnová unie účinně fungovat. **Kurzy měn členských států jsou fixovány k euro v poměru 1:1.** Jako jediná měnová autorita euro oblasti – Evropská centrální banka – definuje a provádí měnovou a kurzovou politiku v euro. [1]

Dále pak tato první část rozvádí globální důsledky zavedení eura pro země EU. Se vznikem eura vzniká Evropský systém ústředních bank a Evropská ústřední banka (nahrazující funkci EMI), která díky své nezávislosti a značné nadnárodní pravomoci v měnové oblasti vydává obecně platná nařízení pro oblast měnové politiky a platebního styku.

Jednotná měna eliminuje jednu z hlavních dosud existujících překážek k plnému rozvinutí tržních tlaků uvnitř unie pro vytvoření plného konkurenčního prostředí. Měla by perspektivně vést **k upevnění pozice Evropy v hospodářské soutěži** se stávajícími i budoucími politickými velmocemi. Zlepšení podmínek pro pohyb faktorů výroby ale na druhou stranu povede k jejich nasazení v místech nejlepšího zhodnocení a k jejich odlivu z míst s menším zhodnocením.

Konvergenční kritéria Maastrichtské smlouvy a následně i Pakt stability vedou a nadále by měly vést k výraznější **stabilitě hodnoty společné měny**, než tomu bylo u většiny jednotlivých národních měn.

Po úplném přijetí (neuvažujeme již existenci národních měn) společné měny se výrazně **omezí manévrovací prostor národních vlád v oblasti hospodářské politiky**. Nebude možné konstruovat úrokovou politiku podle okamžitého hospodářského vývoje a zejména nebude možné využít pohyby devizového kurzu, kterými by bylo možné do značné míry korigovat nežádoucí výkyvy platební bilance.

Obyvatelstvo zatím nedůvěřuje těmto změnám, což souvisí s psychologickým návykem na dosavadní měnové jednotky a neochotu změnit stávající hierarchii peněžních hodnot, byť jen v nominálním vyjádření. U **podnikatelů** nastává problém se změnou měny, ve které budou účtovat. To si vyžádalo či stále vyžaduje změnu softwarových systémů. Někteří podnikatelé prozatím účtují ve dvou měnách, což se týká zejména velkých firem s rozsáhlými aktivitami na evropském trhu.

Na druhé straně obyvatelstvu odpadne zdlouhavá a nepříjemná směna deviz při cestách po Evropě, která je obtížná zejména při krátkodobých pobytech.

U podnikatelů odpadá do značné míry pracné devizové kalkulace nákladů a výnosů zahraničně-obchodních operací. Navíc se tyto kalkulace od výsledného efektu mohly značně lišit, protože prvek pohybu kurzů byl a dosud je prakticky nepředvídatelný.

Největší ztráty zaznamenávají banky, kde můžeme snadno vyčíslit okamžité náklady a ztráty obchodů, které jednotná měna přináší, zatímco výhody jsou odsunuty do pozdějších let.

Změny se uskutečnily i na finančních trzích. Od 4. ledna 1999 probíhají na devizových a měnových trzích všechny obchody výhradně v euru. Také na evropských burzách k tomuto datu veškeré obchodování probíhá v euru.

K 1. 1. 1999 došlo k zániku národních referenčních indexů zemí EMU jako např. FIBOR (ve Frankfurtu nad Mohanem) či PIBOR (v Paříži). Tyto indexy byly nahrazeny indexem **EURIBOR**, který se stal jediným referenčním indexem pro celou zónu eura. Od tohoto dne jsou také vydávány všechny nové vládní dluhopisy výhradně v euru.

Byly vytvořeny **nové clearingové systémy**, které jsou schopny provádět platby v euro v reálném čase mezi všemi členskými státy EMU. Od 4. ledna 1999 tak funguje např. clearingový systém TARGET, EBA či EAF II.

Bohužel, euro zahájilo od svého vzniku nepříliš úspěšně. Přestože byly do nově vzniklé měny vkládány velké naděje, stala se vlivem nepříznivých událostí zdrojem spekulací o své životaschopnosti. Lze jen doufat, že se vývoj obrátí k lepšímu.

Druhá část, kapitola 3. a 4. specifikuje legislativní rámec, důsledky a perspektivy využití eura v České republice, přičemž tato problematika je analyzována ve třech úrovních. Jedná se o úroveň sektoru bank, úroveň sektoru podniků a o úroveň sektoru fyzických osob.

Legislativní rámec byl vytvořen na základě:

1. Úředního sdělení ČNB k zavedení měnové jednotky euro, č. 23/1998 ze 30. září 1998
2. Úředního sdělení ministerstva financí ČR a ČNB o postupu při zavedení jednotné evropské měny, č. 140/1998 z 25. listopadu 1998
3. Úřední sdělení ČNB ze dne 31. prosince 1998 o přepočítacích koeficientech

Dopad zavedení eura nebude v rámci České republiky tak bezprostřední jako v zemích EU, které se na vzniku eura jako nové jednotné měny podílejí.

K problematice využití eura v České republice, je nutné si uvědomit, že tento proces probíhá ve třech sektorech:

1) sektor bank

Největší újmy ze zavedení eura pocítují právě banky. Banky z dlouhodobého hlediska čeká proces neustálého přizpůsobování a vnímání etap předcházející zavedení společné měny v ČR tj. příprava na členství ČR v EU před zavedením společné měny, po zavedení společné měny, samotné členství ČR v EU prozatím bez účasti v kurzovém mechanismu (ERM II) a nakonec včetně účasti v kurzovém mechanismu (ERM II).

Dále banky byly nuceny zrevidovat své strategie a provoz v mnoha oblastech a došlo či dochází k následujícím změnám :

- kurzová rizika: z krátkodobého pohledu bankám vznikají určité ztráty příjmů plynoucí z devizových operací
- trh s obligacemi: roste význam hodnocení dlužníka, protože se snižují rozdíly v úrokových sazbách plynoucí ze sjednocení kurzů; vzniká větší a likvidní trh a banky regionálního charakteru musí čelit větší konkurenci zahraničních bank
- příprava na růst bankovní konkurence a další tlak na snižování marží a poplatků
- půjčky: se snižováním rizik spojených s cizí měnou a se zvýšením atraktivity půjček z kapitálového trhu se řada firem přestává zajímat o standardní bankovní půjčky a získává úvěrové zdroje z kapitálového trhu. Můžeme předpokládat i zvýšení objemu půjček od zahraničních bank
- korespondenční vztahy: z dlouhodobého hlediska se jejich počet sníží, což pro banky znamená ztrátu příjmů
- bankovní účty: otevírají se nové účty v euro měně, přičemž účty v národních měnách zemí EMU byly konvertovány na euro; banky jen zvažují, jak zacházet s historickými daty účtu původní měny po konverzi
- nezbytné přebudování celého portfolia produktů (vedení účtů, hladké platby, úvěry, řízení aktiv aj.) tak, aby zahrnovaly transakce v euru
- řízení rizik: je zvažována neexistenci historických dat pro euro měnu při modelování rizik; řeší se problém, jak vytvořit výnosové křivky

- problémy týkající se oblasti daňové, účetní a právní: potenciální zisky/ztráty v souvislosti s konverzí měn členských zemí EMU na euro; jak je ošetřit ve výkazu zisků a ztrát
- vypracování dodatků ke středně a dlouhodobým smlouvám s partnerskými bankami v zemích HMU a jejich redenominace do eura
- poskytování poradenských služeb klientům o výhodách používání eura při uzavírání obchodních smluv, fakturaci a placení v oblasti jejich obchodních vztahů s partnery v HMU
- přizpůsobení se novým evropským bankovním platebním systémům

2) sektor podniků

Přechod přináší řadu výhod pro podniky – zjednodušení vedení účtů, snížení nákladů spojených s vedením účtů, zlepšení řízení likvidity apod. Některé firmy se naučily využívat novou měnu velmi rychle a zbavily se tak rizik ze vzájemného kolísání kurzů původních měn. Některé podniky jsou pomalejší a hlavně ty potom zavedení eura pociťují v případě, kdy firmy z členských zemí EMU vyvíjejí nátlak na své dodavatele a požadují kompatibilitu s euro.

Nevítaným důvodem zavedení eura je průhlednost cen. Pro české firmy prodávající zboží do členských zemí EMU není již možné uplatňovat rozdílné ceny zboží prodávávaného např. do Francie proti cenám zboží prodávávaného do Německa, neboť ceny uváděné v euro jsou pro zákazníky lehce srovnatelné.

Vyvstala řada otázek ohledně vedení účetnictví a vyhodnocování výkazů, ve dvou nebo ve třech měnách, zda převádějí peníze nyní snadněji, či se jim snížily náklady na tyto transakce včetně snížení bankovních výloh.

Musí neustále analyzovat vliv jednotné měny na obchodní činnost jak z hlediska strategie, tak provozu i systémů IT.

Zavedení eura v tomto sektoru jsem prezentovala na společnosti Český Telecom, a. s. Ten od roku 1998 připravoval své zaměstnance na zavedení eura. Již nyní pociťuje výhody ze zavedení společné měny resp. euro účtů:

- soustředění hotovosti
- úspora poplatků z vedení účtů

- vlastní účet i pro méně frekventované měny eurozóny
- zpřehlednění struktury účtů, účtové osnovy

Z hlediska trhů kapitálového, peněžního, či finančního, ČT pocítuje **největší výhody na finančním trhu**. Jednak v úspoře transakčních nákladů, které jsou uskutečňovány ve větších objemech a zároveň méně často, jednak ve výrazné eliminaci svátků a také eliminaci kurzového rizika pro měny členských států EMU.

Do budoucna bude měna euro nejen pro ČT, ale i ostatní firmy jen výhodou, protože společné bankovky umožňují menší potřeby držby hotovosti v podnikových pokladnách, znamená to tedy další úsporu nákladů.

Při zavádění eura do podniků je nutné zohledňovat také časový faktor, zda přecházet na euro nyní nebo později. Existuje mnoho důvodů, na základě kterých volí období zavádění eura.

c) sektor fyzických osob

I pro fyzické osoby přináší euro řadu výhod. Pro majitele mezinárodních platebních karet, ať se budou vyskytovat kdekoli, všude jim odpadnou směnářské poplatky, navíc si nebudou dělat starosti nad svým účtem. S eurošeky bude možné platit kdekoliv, nebo si je opět bez směnářských poplatků vymění za peníze té které země.

Majitelům devizových účtů se již nevyplatí spekulovat nad pohyby kursů měn eurozóny, protože ty se už nikdy nezmění. Jsou vázány provždy přepočítacím koeficientem.

Euroúčty nabízejí klientům všechny banky, které nabízejí devizové účty. Liší se však v tom, jak přeměňují nynější devizové účty na euroúčty.

Velké změny ale klienti pocítují především v devizové oblasti, kde byly banky nuceny vytvořit novou nabídku produktů, příkladně bankovní účty v euro, bankovní účty v in měnách, hladké platby, dokumentární platby, zahraniční šeky, termínované účty v euro, zajištění kursového a úrokového rizika, úvěry v euro, bankovní záruky v euro atd.

Nezapomnělo se i na zvýšenou informovanost občanů České republiky. Pro ně vycházela pravidelná rubrika „Co chcete vědět o euru“, uveřejňovaná od 9. června do 31. prosince 1998 v Hospodářských novinách. Druhou aktivitou je činnost Euro Info Centra v Hradci Králové, které je součástí sítě evropských euro info center a funguje pod záštitou Komerční banky. V tomto informačním centru lze získat detailní informace, týkající se činnosti evropských společenství.

Z výše uvedeného pojednání o problematice využití eura v České republice vyplývá:

- 1) snížení výnosů a zvýšení nákladů pro bankovní sektor
- 2) dopad do informačních a účetních systémů
- 3) školení personálu a příprava manažerů
- 4) vývoj nových bankovních produktů
- 5) právní ošetření
- 6) zvýšení konkurence
- 7) odpadnutí směnářských poplatků a držba více měn
- 8) snížení firemních nákladů v oblasti držby hotovostních měn a vedení několika účtů
- 9) zvýšená informovanost klientely

Seznam literatury

- [1] Bankovníctví, č. 1, 1999, s.28.
- [2] Committee for the study of economic and monetary union: report on economic and monetary union in the European community, Luxembourg: office for Official Publications of the European Communities, 1989.
- [3] Czesaný, S.: Euro postup a důsledky zavádění nové měny pro banky, podniky a občany. 1. vyd. Profess Consulting s. r. o., 1999.
- [4] Dokoupil, M.; Marková, L., MF Dnes, 4. 1. 2000, s. 13.
- [5] Internetové stránky Euro Info Centra v Hradci Králové, oblastní pobočka KB, a. s. KBHK@KBEIC.ANET.CZ
- [6] Lidové noviny, 4. 1. 1999, příloha s. 8.
- [7] Materiály IPB, Euro v praxi.
- [8] Materiály z konference „Co nám přinesl rok od zavedení eura“. Bankovní institut a. s. Praha, 23. 3. 2000.
- [9] Menhert, Ralph J.: The European currency unit – The ECU – currency for the united states of Europe, copyright by the george washington University, the George Washington journal of International law and Economics, str. 352, č. 2, 1990.
- [10] Mička, P., Bankovníctví, č. 3, 1998, s. 18.
- [11] Němcová, H., Bankovníctví, č. 3, 1998, s.11 .
- [12] Nickel, H.; Steak, P.: Euro. 1. vyd. STS Verlag, 1997.
- [13] Nováček, J., Lidové noviny, 8. 1. 1999, Euro přináší i lidem řadu výhod.
- [14] Procházka, P., Bankovníctví, č. 9, 1998, s. 10.
- [15] Purner, P.: Vytváření měnové unie v rámci EU. [Diplomová práce]. Praha 1997. – VŠE.
- [16] Raymond, R.: Sjednocení měny v Evropě. 1. vyd. HZ Praha, 1995.
- [17] Reuters, Lidové noviny, 2. 1. 1999, s. 7.
- [18] Ročenka HN – příloha Hospodářských novin. 1. vyd. Praha, 2000.
- [19] Sear, S.: Euro: Jak se vyrovnat s důsledky zavedení jednotné evropské měny. 1. vyd. Management Press Praha, 1999.
- [20] Šilha, R., Bankovníctví, č. 2, 1999, s. 10.
- [21] Šilha, R., Ekonom, č. 47, 1998, s. 36.
- [22] Šilha, R., Ekonom, č. 3, 1999, s. 27.

- [23] Šilha, R., Ekonom, č. 4, 1999, příloha s. 8.
- [24] Tomášek, M., Bankovníctví, č. 17, 1998, s. 9.
- [25] Tomášek, M., Bankovníctví, č. 2, 2000, s.20.
- [26] Tomášek, M., Hospodářské noviny, 9. 4. 1999, s.8.
- [27] Tomášek, M.: Právní základy evropské měnové unie. 1. vyd. Bankovní institut, a. s. Praha, 1999.
- [28] Waigel, T.: Naše budoucnost je Evropa. 1. vyd. Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1997.
- [29] Wiedermann, J.: Vývoj evropské měnové integrace a SRN v tomto procesu. [Diplomová práce]. Praha 1999. – VŠE.

Seznam příloh

1. Složení ECU
2. Ústřední sazby národních měn k ECU
3. Plnění konvergenčních kritérií v roce 1997
4. Země Eurolandu
5. Kolik se kde tiskne nových eurobankovek (celkem 12 990)
6. Nová eurová platidla
7. EURIBOR – panel 64 bank
8. Potenciální podíl na trhu clearingových systémů
9. Vývoj EUR k USD v roce 1999

Složení ECU

Měny členských zemí ES	Při založení EMS (13. 3. 1979) – váhy (podíly) jednotlivých měn v měnovém koši	Od 19. 6. 1989
Německá marka	0, 828	0, 624
Nizozemský gulden	0, 286	0, 22
Belgický frank	3, 80	3, 53
Francouzský frank	1, 15	1, 332
Italská lira	109	151, 8
Libra šterlinků	8, 85 penci	8, 78
Irská libra	0, 76	0, 855
Dánská koruna	0, 217	0, 197
Řecká drachma		1, 44
Španělská peseta		6, 885
Portugalské escudo		1, 393

Pramen: Raymond, R.: Sjednocení měny v Evropě, str. 68.

Ústřední sazby národních měn k ECU

Měna	13. 3. 1979	12. 1. 1987	8. 10. 1990	29. 3. 1996
DEM	2, 5106	2, 05853	2, 05586	1, 91007
FRF	5, 7933	6, 90403	6, 89509	6, 4060
GBP	0, 6632	0, 739615	0, 69604	0, 7886652 ^{*)}
ITL	1148, 15	1483, 58	1538, 24	2106, 15 ^{*)}
NGL	2, 7208	2, 31943	2, 31643	2, 15214
BEF+LUF	39, 4582	42, 4582	42, 4032	39, 3960
DKK	7, 0859	7, 85212	7, 84195	7, 28580
ESP	---	133, 804	133, 631 ^{**))}	162, 493
PTE	---	---	178, 735 ^{**))}	195, 792
IEP	0, 6626	0, 768411	0, 767417	0, 792214
GRD	---	150, 792 ^{*)}	205, 311 ^{*)}	292, 867 ^{*)}

Pramen: Prof. Brůžek, Evropská měnová integrace, str. 58.

Poznámky: ^{)} měny se neúčastní směnného mechanismu*

^{**))} účastní se od 21. 9. 1989

Plnění konvergenčních kritérií v roce 1997

Země	Míra inflace	Dlouhodobé úrokové míry	Deficit státního rozpočtu (%HDP)	Míra veřejného zadlužení (%HDP)	Stabilní směnné kurzy
Belgie	1,4	5,7	2,1	122,2	ano
Dánsko	1,9	6,2	-0,7	65,1	ano
Finsko	1,3	5,9	0,9	55,8	ano
Francie	1,2	5,5	3,0	58,0	ano
Irsko	1,2	6,2	-0,9	66,3	ano
Itálie	1,8	6,7	2,7	121,6	ano
Lucembursko	1,4	5,6	-1,7	6,7	ano
Německo	1,4	5,6	2,7	61,3	ano
Nizozemí	1,8	5,5	1,4	72,1	ano
Portugalsko	1,8	6,2	2,5	62,0	ano
Rakousko	1,1	5,6	2,5	66,1	ano
Řecko	5,2 ^{*)}	9,8 ^{*)}	4,0 ^{*)}	108,7	ne
Španělsko	1,8	6,3	2,6	68,8	ano
Švédsko	1,9	6,5	0,8	76,6	ne
Velká Británie	1,8	7,0	1,9	53,4	ne
Průměr EU – 15	1,6	6,3	1,6	71,0	
Tři nejlepší	1,2	5,5	–	–	
Limit	2,7	7,5	3,0	60	

Pramen: Evropská Komise, květen 1998.

Poznámky: ^{*)} nesplnění limitu

Země Eurolandu

Jednotnou evropskou měnu zavedlo 11 z celkem 15 členských zemí Evropské unie

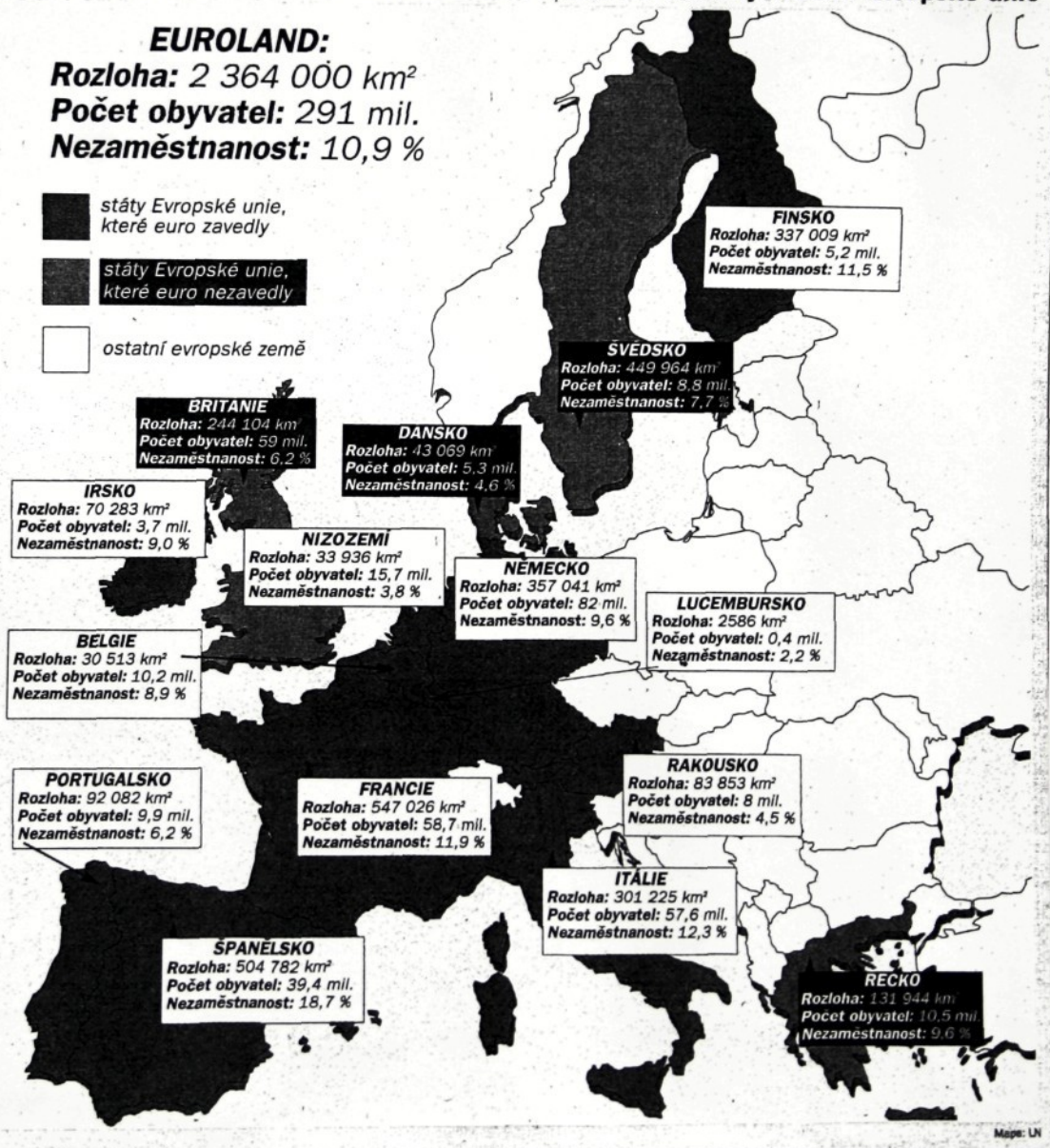
EUROLAND:

Rozloha: 2 364 000 km²

Počet obyvatel: 291 mil.

Nezaměstnanost: 10,9 %

- státy Evropské unie, které euro zavedly
- státy Evropské unie, které euro nezavedly
- ostatní evropské země

Pramen: Lidové noviny, 4. 1. 1999

Kolik se kde tiskne nových eurobankovek (celkem 12 990)

Stát	Tiskárna	Počet bankovek (mil. Ks)
Belgie	Banque Nationale de Belgique, Brussels	530
Německo	Bundesdruckerei Berlin Giesecke & Devrient, München	4030
Francie	Banque de France, Chamalières	2585
Irsko	Central bank of Ireland, Dublin	180
Itálie	Banca d'Italia, Rome	1950
Lucembursko	Nemá tiskárnu	45
Nizozemí	Johan Enschedé & Zn., Haarlem	605
Rakousko	Oesterreichische banknoten und Sicherheitsdruck, Vienna	520
Portugalsko	Valora, Carregado	450
Finsko	Setec Oy, Vantaák	170
Španělsko	Fábrica Nacional de Moneda y Tiembre, Madrid	1925

Pramen: Evropská centrální banka, archiv, MF dnes, 4. 1. 2000, s. 13.

Příloha č. 6

Nová eurová platidla

Belgie

Finsko

Francie

Irsko

Itálie

Lucembursko

Německo

Nizozemsko

Portugalsko

Rakousko

Španělsko

Belgie

Finsko

Francie

Irsko

Itálie

Lucembursko

Německo

Nizozemsko

Portugalsko

Rakousko

Španělsko

Belgie

Finsko

Francie

Irsko

Itálie

Lucembursko

Německo

Nizozemsko

Portugalsko

Rakousko

Španělsko

Belgie

Finsko

Francie

Irsko

Itálie

Lucembursko

Německo

Nizozemsko

Portugalsko

Rakousko

Španělsko

Belgie

Finsko

Francie

Irsko

Itálie

Lucembursko

Německo

Nizozemsko

Portugalsko

Rakousko

Španělsko

Belgie

Finsko

Francie

Irsko

Itálie

Lucembursko

Německo

Nizozemsko

Portugalsko

Rakousko

Španělsko

Belgie

Finsko

Francie

Irsko

Itálie

Lucembursko

Německo

Nizozemsko

Portugalsko

Rakousko

Španělsko

Belgie

Finsko

Francie

Irsko

Itálie

Lucembursko

Německo

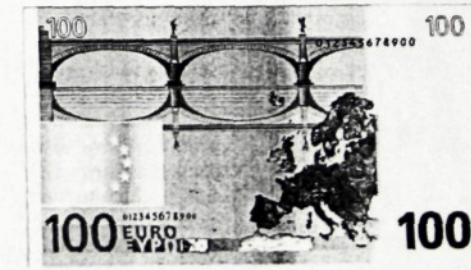
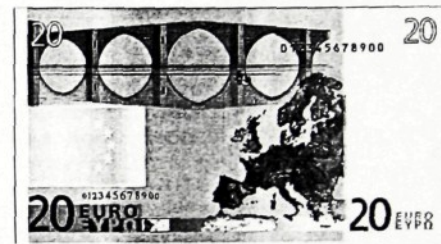
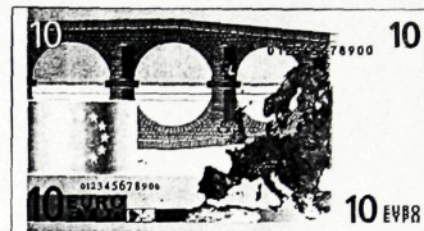
Nizozemsko

Portugalsko

Rakousko

Španělsko

EURIBOR – panel 64 bank

Země EU	Počet bank v panelu
Německo	12
Francie	10
Itálie	7
Velká Británie	6
Španělsko	5
Belgie	3
Nizozemsko	3
Rakousko	2
Dánsko	2
Lucembursko	2
Švédsko	2
Řecko	1
Finsko	1
Irsko	1
Portugalsko	1
Země mimo EU	
USA	3
Švýcarsko	2
Japonsko	1

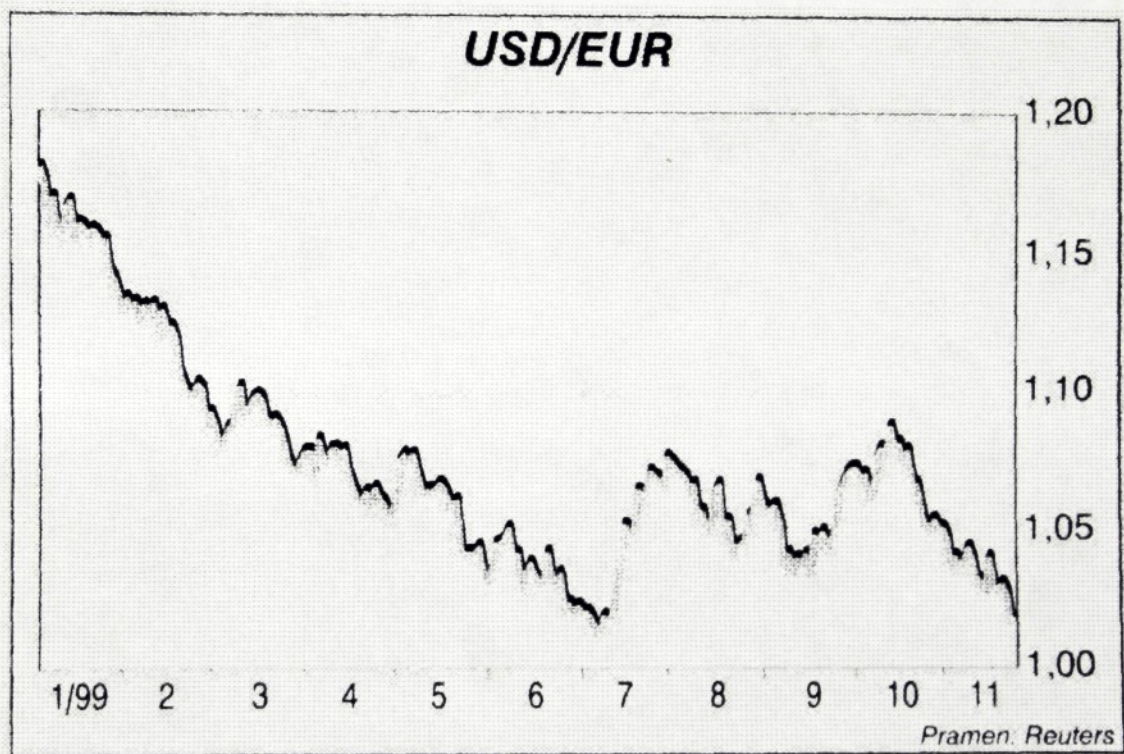
Pramen: R. Šilha, Ekonom, č.3, 1999, s. 27.

Potenciální podíl na trhu clearingových systémů

Clearingový systém	Potenciální podíl na trhu	Cena
EBA	32%	0,30 EUR
Korespondenční bankovníctví	23%	Individuálně
TARGET	19%	0,80 – 1,75 EUR
EAF II	16%	0,15 EUR
CHAPS Euro	3%	0,58 EUR
Ostatní	7%	–

Pramen: Euro Banking Association, Bankovníctví, č. 2, 1999, s.10.

Vývoj EUR k USD v roce 1999

Zdroj: Ročenka HN – příloha Hospodářských novin, 2000, s.136.